

A PÜSPÖKI SZINÓDUS XVI. RENDES KÖZGYŰLÉSE

Egy szinodális Egyházért: közösség, részvétel, küldetés

Munkadokumentum az első ülészakhoz
(2023. október)

Rövidítések jegyzéke

- AA II. Vatikáni Egyetemes Zsinat, *Apostolicam actuositatem* dekrétum (1965. november 18.)
- AG II. Vatikáni Egyetemes Zsinat, *Ad gentes* dekrétum (1965. december 7.)
- CA Szent II. János Pál pp., *Centesimus annus* enciklika (1991. május 1.)
- CL Szent II. János Pál pp., *Christifideles laici* szinódus utáni buzdítás (1988. december 30.)
- CV Ferenc pp., *Christus vivit* szinódus utáni buzdítás (2019. március 25.)
- DP Szinódus Általános Titkársága, *Egy szinodális Egyházért: közösség, részvétel, küldetés*, Előkészítő dokumentum (2021)
- DTC Szinódus Általános Titkársága, *Munkadokumentum a kontinentális szakaszhoz: „Tedd tágassá sátradbán a helyet”* (Iz 54,2) (2022)
- DV II. Vatikáni Egyetemes Zsinat, *Dei Verbum* konstitúció (1965. november 18.)
- EC Ferenc pp., *Episcopalis communio* apostoli konstitúció (2018. szeptember 15.)
- EG Ferenc pp., *Evangelii gaudium* apostoli buzdítás (2013. november 24.)
- FT Ferenc pp., *Fratelli tutti* enciklika (2020. október 3.)
- GS II. Vatikáni Egyetemes Zsinat, *Gaudium et spes* konstitúció (1965. december 7.)
- IL *Instrumentum Laboris*
- LG II. Vatikáni Egyetemes Zsinat, *Lumen gentium* konstitúció (1964. november 21.)
- PE Ferenc pp., *Praedicate Evangelium* apostoli konstitúció (2022. március 19.)
- SC II. Vatikáni Egyetemes Zsinat, *Sacrosanctum Concilium* konstitúció (1963. december 4.)
- UR II. Vatikáni Egyetemes Zsinat, *Unitatis redintegratio* dekrétum (1964. november 21.)

TARTALOM

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	2
ELŐSZÓ	4
<i>Az eddig megtett út</i>	4
<i>Segédeszköz a szinodusi út második szakaszához</i>	5
<i>A szöveg felépítése</i>	7
A. EGY SZINODÁLIS EGYHÁZÉRT. EGY ÁTFOGÓ TAPASZTALAT	8
A 1. A szinodális Egyház sajátos jellemzői	8
A 2. A szinodális Egyház előtt álló út: beszélgetés a Szentlélekben	11
B. KÖZÖSSÉG, KÜLDETÉS ÉS RÉSZVÉTEL. HÁROM NAGY KÉRDÉS A SZINODÁLIS EGYHÁZ SZÁMÁRA	13
B 1. Egy sugárzó közösség: Hogyan válhatunk egyre inkább az Istennel való egyesülés és az egész emberiség egységének jelévé és eszközévé?	13
B 2. Társfelelősség a küldetésben: Hogyan oszthatnánk meg jobban az ajándékokat és a feladatokat az evangélium szolgálatában?	14
B 3. Résztétel, vezetés és tekintély. Milyen folyamatok, struktúrák és intézmények működnek egy missziós-szinodális Egyházban?	15
MUNKALAPOK A SZINÓDUSI ÜLÉSRE	18
BEVEZETÉS	18
<i>A közgyűlés dinamikája</i>	18
<i>A munkalapok használata</i>	19
B 1. EGY SUGÁRZÓ KÖZÖSSÉG	21
B 1.1. Egy szinodális Egyházban milyen módon táplálja a közösséget a felebaráti szeretet, az igazságosság iránti elkötelezettség és a közös otthonról való gondoskodás?	21
B 1.2. Hogyan tudja egy hiteles Egyház hihetővé tenni azt az ígéretet, hogy „az igazság és a hűség találkoznak” (Zsolt 85,11)?	23
B 1.3. Hogyan alakulhat és fejlődhet egy dinamikus kapcsolat, amelyben megvalósul az Egyházak ajándékainak kölcsönös cseréje?	25
B 1.4. Egy szinodális Egyház hogyan teljesítheti küldetését egy megújult ökumenikus elkötelezettség fényében?	27
B 1.5. Hogyan ismerhetjük fel és gyűjthetjük össze a kultúrák kincseit és hogyan fejleszthetjük a vallások közötti párbeszédet az evangélium fényében?	29
B 2. TÁRSFELELŐSSÉG A MISSZIÓBAN	31
B 2.1. Hogyan tudunk együtt haladni a misszió jelentésének és tartalmának közös tudatosítása felé?	31
B 2.2. Mit kell tenni azért, hogy a szinodális Egyház „teljes egészében szolgáló” missziós Egyházzá is legyen?	33
B 2.3. Miként segíti korunk Egyházát küldetése betöltésében a nők keresztségi méltóságának nagyobb mértékű elismerése és ennek erősítése?	35
B 2.4. Missziós szempontból hogyan értékelhetjük megfelelően a felszentelt szolgálat és a keresztségi szolgálatok kapcsolatát?	37
B 2.5. Miként tudjuk megújítani és támogatni a püspöki szolgálatot missziós-szinodális nézőpontból? ...	39
B 3. RÉSZVÉTEL, ILLETÉKESSÉG ÉS TEKINTÉLY	41
B 3.1. Egy missziós-szinodális Egyházban hogyan újítható meg a tekintély szolgálata és a felelősség gyakorlása?	41
B 3.2. Hogyan fejleszthetjük a megkülönböztetés gyakorlatát és a döntéshozatali folyamatokat autentikusan szinodális módon, a Lélek vezető szerepét tiszteletben tartva?	43
B 3.3. Milyen struktúrák alakíthatóak ki egy missziós-szinodális Egyház megerősítése érdekében?	45
B 3.4. Hogyan alakíthatóak ki a szinodalitás és a kollegialitás olyan fórumai, amelyek a helyi Egyházak csoportjait is bevonják?	47
B 3.5. Hogyan lehet a Szinodus intézményét megerősíteni, hogy a püspöki kollegialitás kifejezője legyen egy teljesen szinodális Egyházban?	49

Előszó

„Adja meg nektek a béketűrés és vigasztalás Istene, hogy Krisztus Jézus akarata szerint egyetértsetek, hogy egy szívvel, egy szájjal magasztaljátok az Istent, Urunk, Jézus Krisztus Atyját.” (Róm 15,5–6)

Az eddig megtett út

1. Isten népe azóta úton van, hogy Ferenc pápa 2021. október 10-én az egész Egyházat szinódusra hívta meg. A helyi egyházak világszerte saját életük helyzeteiből és területeiről kiindulva megkezdtek a konzultációt Isten Népével, a szinódus DP 2 dokumentumában megfogalmazott kérdés alapján: **„Hogyan valósul meg a ma különböző szinteken (a helyitől az egyetemesig) zajló »együttvándorlás«, annak érdekében, hogy az Egyház a rábízott küldetésnek megfelelően hirdesse az evangéliumot; és milyen lépésekre hív minket a Lélek, hogy szinodális Egyházként növekedjünk?”**. A konzultáció gyümölcseit egyházmegyei szinten gyűjtötték össze, majd összegezték és elküldték a Keleti Katolikus Egyházak szinódusainak, illetve a Püspöki Konferenciáknak, amelyek ezekből szintézist készítettek és azt továbbították a Szinódusi Főtitkárság részére.

2. Az így összegyűjtött dokumentumok elolvasása és elemzése alapján készült el a DTC, ami a szinódusi folyamatban újdonságot jelentő szakaszhoz kapcsolódik. A DTC-t visszaküldték a helyi egyházaknak, arra hívva meg őket, hogy elgondolkodva rajta találkozzanak és párbeszédet folytassanak egymással a hét kontinentális közgyűlés alkalmával, miközben a Digitális Szinódus munkája is folytatódott. Az volt a cél, hogy az egyes kontinensek Egyházainak tapasztalataihoz leginkább kapcsolódó felismerésekre és feszültségekre koncentráljunk és meghatározzuk egyes kontinenseket érintően a szinódusi közgyűlés első ülészakán (2023 októberében) kezelendő prioritásokat.

3. **A meghallgatás szakasza során összegyűjtött anyagok, különösen is a kontinentális közgyűlések dokumentumai alapján készült el a jelen IL**, amelynek közzétételével a Szinódus első, „Egy szinodális Egyházért: közösség, részvétel, küldetés” című szakasza lezárul és kezdetét veszi a második szakasz, amely a Püspöki Szinódus XVI. Rendes Közgyűlésének két ülészakán zajlik¹ (2023 októberében és 2024 októberében). Ennek az a célja, hogy táplálja és az Egyház mindennapi életében megvalósítsa a szinódusi folyamatot, valamint segítsen felismerni azokat az utakat, amelyekre a Lélek hív, hogy határozottabban Isten népeként járjunk. Isten népeként együtt járni, hűségesen ahhoz a küldetéshez, amelyet az Úr az Egyházra bízott – ez az az ajándék és gyümölcs, amelyet a következő közgyűlésre kérünk Tőle. Valóban, a szinódusi folyamat „végső célja nem dokumentumok létrehozása, hanem a remény láthatárának kitágítása, hogy az Egyház beteljesítse küldetését” (DTC 6).

4. **Az eddig megtett út és különösen a kontinentális szakasz lehetővé tette az Egyház számára a világ különböző régióiban tapasztalt helyzetek sajátosságainak azonosítását és megosztását is:** a számtalan háborútól kezdve, amelyek vérrrel szennyezik be földünket és az igazságos béke megteremtése iránti megújult elkötelezettséget kívánják meg, egészen az éghajlatváltozás jelentette fenyegetésig, amelyből következik a közös otthonról való gondoskodás prioritása. A kizsákmányolás, egyenlőtlenség és selejtezés gazdasági rendszerétől kezdve a kulturális gyarmatosítás homologizáló nyomásáig, amely elnyomja a kisebbségeket. A vértanúságig menő üldöztetés elszenvetésének tapasztalatától az emigrációig, amely fokozatosan elnépteleníti a közösségeket és így a létüket is fenyegeti. Az erősödő kulturális pluralizmustól, amely ma már az egész bolygót érinti, azon keresztény közösségek tapasztalataig, amelyek az országukon belül szórványokban élnek. És addig, hogy számot kell vetnünk az egyre erősebb és néha agresszív szekularizációval, amely látszólag lényegtelennek tekinti a vallási tapasztalatot, de mégsem szűnik meg

¹ A továbbiakban a rövidség kedvéért és eltérő rendelkezés hiányában a “Közgyűlés” és a “Szinódusi Közgyűlés” kifejezések a 2023. októberi ülészakára vonatkoznak, amelynek szolgálatában ez az IL szolgál.

szomjazni az evangélium örömhírét. Számos régióban az Egyházakat a visszaélések okozta válság érinti mélyen: szexuális, hatalmi és lelkiismereti, gazdasági és intézményi visszaélések. Ezek olyan nyílt sebek, amelyek hatásaival még nem néztek szembe teljes mértékben. Amellett, hogy az Egyháznak bocsánatot kell kérnie az okozott szenvedések áldozataitól, csatlakoznia kell a megtérés és a reformok iránti erősödő elkötelezettséghez, hogy a jövőben hasonló helyzetek ne ismétlődhessenek meg.

5. Ebben a változatos, de globális tekintetben mégis közös vonásokat hordozó környezetben zajlott a szinódusi út. A Szinódusi Közgyűlést is arra kérték, hogy azokra a helyzetekre koncentráljon, amelyekben az Egyház él és küldetését végzi: a szinódus fent idézett alapkérdése csak akkor válik konkréttá és akkor válik nyilvánvalóvá sürgető missziós jellege, ha rezonál az adott életkörülményekre. Az forog kockán, hogy tudjuk-e úgy hirdetni az evangéliumot, hogy együtt haladunk korunk embereivel, bárhol legyenek is és hogy megéljük-e a katolicitást a gyakorlatban, vagyis együtt vándorolva a szenvedő Egyházakkal (vö. LG 23).

6. A meghallgatás szakaszában összegyűjtött kincsekkel érkezünk meg a Szinódusi Közgyűlésre. **Mindenekelőtt megtapasztaltuk, hogy az egy hitet valló testvérek közötti őszinte és szívélyes találkozás örömforrás: egymással találkozni azt jelenti, hogy találkozunk az Úrral, aki közöttünk van!** Majd saját szemünkkel láthattuk az Egyház katolicitását, amely a korok, a nemek és a társadalmi helyzetek különbözőségében a karizmák és az egyházi hivatások rendkívüli gazdagságát mutatja fel és a nyelvek, kultúrák, liturgikus kifejezések és teológiai hagyományok sokféleségének kincsét őrzi. Ezek jelentik azt az ajándékot, amelyet minden egyes helyi Egyház az összes többi számára ad (vö. LG 13), és a szinodalitás módját ad arra, hogy ezeket egymáshoz kapcsoljuk és megerősítsük anélkül, hogy uniformizálva szétzúznánk. Hasonlóképpen felfedeztük azt is, hogy még abban a sokféleségben is, ahogyan a világ különböző részein az apostoli hagyomány közös öröksége alapján a szinodalitást megtapasztalják és megértik, vannak közös kérdések: kihívást jelent megkülönböztetni, hogy milyen módon a legcélszerűbb foglalkozni az egyes kérdésekkel. Ugyanígy közösek bizonyos feszültségek is. Ezekről nem szabad megijednünk, és nem szabad mindenáron a megszüntetésükre törekednünk, hanem egy állandó szinodális megkülönböztetést kell folytatnunk: a feszültségek csak így válhatnak romboló szembenállás helyett erőforrásokká.

7. Az első szakasz megújította azt a bizonyosságot, **hogy az Egyház egyre inkább szinodálissá válása identitásunk és hivatásunk megnyilvánulása:** az együtt-járás, vagyis a szinódus az az út, amelyen valóban annak a Mesternek és Úrnak lehetünk a tanítványai és barátai, aki azt mondta magáról: „Én vagyok az út” (Jn 14,6). Ma ez mély vágyat is jelent: miután ennek ajándékát megtapasztaltuk, **annak tudatában akarjuk folytatni az utat, hogy mindez az utolsó napon fog teljessé válni,** amikor Isten kegyelméből részesei leszünk annak a sokaságnak, amelyet a Jelenések könyve így ír le: „Ezután akkora sereget láttam, hogy meg sem lehetett számolni. Minden nemzetből, törzsből, népből és nyelvből álltak a trón és a Bárány előtt, fehér ruhába öltözve, kezükben pálmaág. Nagy szóval kiáltották és mondták: »Üdv Istenünknek, aki a trónon ül és a Báránynak!«” (Jel 7,9–10). Ez a leírás egy olyan Egyház képét tárja elénk, amelyben tökéletes közösség uralkodik a jelen lévő különbözőségek között, amelyek fennmaradnak és egyesülnek az egyetlen – ma még beteljesedésre váró – küldetésben: a dicséret liturgiájában, amely minden teremtménytől Krisztuson át a Szentlélek segítségével az Atyához száll fel.

8. Bízunk a Közgyűlés munkáját és a szinodális Egyház iránti elköteleződésünket azon testvéreink közbenjárására, akik már a szentek teljes közösségében élnek (vö. LG 50) és különösen Máriának, az Egyház Anyjának közbenjárására, aki az első közöttük (vö. LG 63). Kérjük, hogy a Közgyűlés a Lélek kiáradásának helye legyen, de még inkább, hogy **a kegyelem kísérjen minket, amikor eljön annak az ideje, hogy gyümölcsei a világ keresztény közösségeinek mindennapi életébe beépüljenek.**

Segédeszköz a szinódusi út második szakaszához

9. A 2021–2024-es Szinódusra jellemző újdonságok természetes módon tükröződnek a Szinódusi Közgyűlés értékeiben és dinamikájában, és így a megvalósítását szolgáló IL struktúrájában is. Már a

meghallgatás hosszú előkészítő szakaszában is számos dokumentum született: az előkészítő dokumentum, a helyi egyházak szintézisei, a DTC és a Kontinentális Közgyűlések záródokumentumai. Ily módon a helyi Egyházak között, valamint a helyi Egyházak és a Szinódusi Főtitkárság között kialakult a kommunikáció körforgása. A jelenlegi IL a megelőző dokumentumokat nem helyezi hatályon kívül vagy integrálja azok teljes gazdagságát, hanem azokban gyökerezik és folyamatosan utal rájuk. **Arra kérjük a Szinódus résztvevőit, hogy a Közgyűlésre való felkészülés során tartsák szemük előtt a korábbi dokumentumokat, különösen a DTC-t és a különböző kontinensek Közgyűléseinek záródokumentumait, valamint a Digitális Szinódus jelentését és azokat is használják fel saját meg gondolásaikhoz.** Különösen értékesek a Kontinentális Közgyűlések záródokumentumai a helyi kontextus leírása és az egyes kihívások konkrétumainak megfogalmazása miatt. A Szinódusi Közgyűlés együttes munkája nem hagyhatja figyelmen kívül ezeket a forrásokat. A 2021–2024-es Szinódus honlapján (www.synod.va) külön pontban összegyűjtött számos más forrás is segítségünkre lehet, különösen az *Episcopalis communio* apostoli konstitúció és a Nemzetközi Teológiai Bizottság két dokumentuma, a *Szinodalitás az Egyház életében és missziójában* (2018) és *A sensus fidei az Egyház életében* (2014).

10. Tekintettel a már rendelkezésre álló bőséges anyagra, a 2023. októberi szinódusi Közgyűlés lebonyolításában és előkészítésében az IL gyakorlati segédanyagul szolgál. A DTC-ben adott meghatározás az IL-re még inkább érvényes: „nem az Egyházi Tanítóhivatal dokumentuma, és nem is egy szociológiai felmérés beszámolója; nem fogalmaz meg operatív útmutatásokat, célokat és irányvonalakat, és nem egy teológiai nézet teljes kidolgozása” (8. sz.). Ez nem is lehet másképp, tekintve, hogy az IL egy még befejezetlen folyamathoz kapcsolódik. Mindazonáltal az IL túlmutat a DTC-n, mert az első szakasz meglátásaiból és most már a Kontinentális közgyűlések munkájából is merítve megfogalmaz **néhány prioritást, amely Isten népének meghallgatásából született**, anélkül, hogy ezeket állításként vagy állásfoglalásként mutatná be. Ehelyett **kérdésként fogalmazza meg őket a Szinódusi Közgyűléshez intézve**, amelynek feladata lesz, hogy megnevezze azokat a konkrét lépéseket, amelyek lehetővé teszik a szinodális Egyház további növekedését, és azokat aztán a Szentatya elé terjeszti. Csak ezután fog kiteljesedni a meghallgatásnak az a sajátos dinamikája, amelyben „mindenkinek van mit tanulnia: a hívő népnek, a Püspöki Kollégiumnak, a római püspöknek: az egyik hallgatja a másikat; és mindannyian hallgatják a Szentlelket, az »igazság Lelkét« (Jn 14,17), hogy megtudják, »mit mond a Lélek az egyházaknak« (Jel 2,7)”.² Ennek fényében világos, hogy az IL-t nem lehet úgy tekinteni, mint a Szinódusi Közgyűlés záródokumentumának első tervezetét, amelyet majd aztán kijavítanak vagy módosítanak. Sokkal inkább az Egyház szinodális dimenziójának egy kezdeti értelmezését vázolja fel, amely alapján további megkülönböztetéseket lehet tenni. Az IL elsődleges címzettjei a Szinódusi Közgyűlés tagjai, az IL-t viszont az átláthatóság érdekében hozzáférhetővé teszik a nyilvánosság számára is mint az egyházi kezdeményezések megvalósításának eszközét. Ez helyi és regionális szinten különösen is ösztönözheti a szinódusi dinamikában való részvételt, amíg az októberi Közgyűlés eredményére várunk. További segítséget fog nyújtani ahhoz, hogy a helyi Egyházakat imára, elmélkedésre, cselekvésre és részvételre buzdítsák.

11. Az IL-ben feltett kérdések annak a folyamatnak a gazdagságát fejezik ki, amelyből merítettek: a résztvevők képmását és kéznyomát hordozzák és tanúságot tesznek Isten népének hittapasztalatáról, ezáltal egy transzcendens tapasztalat valóságát feltárva. Ezzel egy olyan horizontot jelölnek ki, amely felé bizalommal indulhatunk el, elmélyítve az Egyház szinodális gyakorlatát. **Az első szakasz lehetővé teszi annak tudatosítását, hogy a helyi Egyház kiváltságos viszonyítási pont,³ olyan *locus theologicus*, ahol a megkereszteltek a gyakorlatban tapasztalják meg az „együtt-járást”.** Ez azonban nem vezet bezárkózáshoz, mert egyetlen helyi Egyház sem élhet azon a kapcsolatrendszeren kívül, amely összeköti az összes többivel, beleértve a különleges kapcsolatot a Római Egyházzal, amelynek feladata az egység szolgálata az egész Egyházat szinódusra összehívó pásztor szolgálatán keresztül.

² FERENC PÁPA, *Beszéd a Püspöki Szinódus intézménye megalapításának 50. évfordulója alkalmából* (2015. október 17.) (DP 15.)

³ A „helyi egyház” kifejezés itt azt jelenti, amit az Egyházi Törvénykönyv „részegyháznak” nevez.

12. A helyi Egyházakra való összpontosítás megköveteli, hogy kultúrájuk, nyelvük és kifejezőmódjuk sokszínűségét és változatosságát figyelembe vegyünk. Ugyanazok a szavak – gondoljunk például a tekintélyre és a vezetésre – nagyon eltérő felhanggal és konnotációval bírhatnak a különböző nyelvi és kulturális területeken, különösen akkor, ha bizonyos kontextusokban egy-egy kifejezéshez pontos elméleti vagy ideológiai megközelítések társulnak. E megosztó nyelvezetet az IL abban a reményben igyekszik elkerülni, hogy ezzel elősegíti a Szinódusi Közgyűlés különböző régiókból vagy hagyományokból érkező tagjai közötti jobb megértést. A közös hivatkozási pont a II. Vatikáni Zsinat tanítása, amelynek kiindulópontja Isten népének katolicitása és amelynek értelmében „minden egyes rész átadja sajátos ajándékait a többi résznek és az egész Egyháznak, úgy, hogy az egész és minden egyes rész gyarapodjon a tagok kölcsönös önközlése által, egységben törekedve a teljességre [...] s közben sértetlen marad Péter Katedrájának primátusa, amely az egész szeretetközösség élén áll, védi a törvényes változatosságot és örökösök afölött, hogy a részleges értékek ne ártsanak, hanem inkább javára legyenek az egységnek” (LG 13). Ez a katolicitás az egyetemes Egyház és a helyi egyházak közötti kölcsönös bensőséges viszonyban valósul meg „s bennük és belőlük áll az egy és egyetlen katolikus Egyház” (LG 23). A szinódusi folyamat eleje a helyi egyházakban játszódott le és most az egyetemes Egyházban a Püspöki Szinódus XVI. Rendes Közgyűlése két ülészakával ért el a második szakaszához.

A szöveg felépítése

13. Az IL két részre oszlik, ezek megfeleltethetőek a Kontinentális Közgyűlésekre bízott feladatoknak (és így a vonatkozó záródokumentumok tartalmának): a Kontinentális Közgyűléseket mindenekelőtt arra kérték, hogy újra tekintsék át az első szakasz során bejárt utat, azonosítsák, hogy az Egyház a misszió szolgálatában mit tanult a szinodalitás megélésének tapasztalatából az egyes kontinenseken; másodszer pedig felkérést kaptak arra, hogy gondolkodjanak el a DTC-ről, hallják meg annak a kontinensük helyi Egyházaiban keltett visszhangját, hogy azonosítsák azokat a prioritásokat, amelyekről a Szinódusi Közgyűlésen szükséges megkülönböztetést végezni.

14. **Az IL A. szakasza** „Egy szinodális Egyházért” címmel megkísérli összegyűjteni az eddig megtett út eredményeit. **Mindenekelőtt vázolja a szinodális Egyház főbb jellemzőit és megkülönböztető jegyeit. Ezután megfogalmazza, hogy a szinodális Egyházat egy sajátos eljárás mód is jellemzi, ez pedig az első szakasz tapasztalatai alapján nem más, mint a Lélekben való kommunikáció.** Arra kérjük a Közgyűlést, hogy reflektáljon ezen felismerésekre annak érdekében, hogy tisztázza és finomítsa azokat. **Az IL B. szakasza**, amelynek címe „Közösség, küldetés, részvétel”,⁴ **három kérdés formájában fogalmazza meg azokat a prioritásokat, amelyek a kontinensek munkájából a legmarkánsabban kirajzolódnak** és így megkülönböztetésre a Közgyűlés elé kerülnek. A Szinódusi Közgyűlés munkafolyamatának, különösen a csoportmunkának (*Circuli Minores*) elősegítése érdekében a három prioritás mindegyikéhez öt munkalapot javasolunk, amelyek lehetővé teszik azok különböző nézőpontú feldolgozását.

15. A B. szakasz három prioritása, amelyek a megfelelő munkalapok segítségével kerültek kidolgozásra, nagy jelentőségű, átfogó témákat fed le. Sok közülük egy-egy külön szinódus témája is lehetne, némelyikük már volt is. Több esetben számos és konkrét tanítóhivatali állásfoglalás is létezik, amelyekkel a Szinódus során nem lehet részletesen és főként egymástól függetlenül foglalkozni, hanem csak aszerint, hogy hogyan kapcsolódnak a munka tényleges témájához, nevezetesen a szinodális Egyházhoz. Például a családokra és az ifjúságra való nagyobb figyelemre vonatkozó utalásoknak nem a család- vagy ifjúságpasztoráció újfajta kezelésének ösztönzése a célja, hanem hogy segítsenek arra összpontosítani, hogy a püspöki szinódus két korábbi rendes Közgyűlése (2015 és 2018) és az egymást követő szinódus utáni apostoli buzdítások, az *Amoris laetitia* és a *Christus vivit* tanításának végrehajtása miként teremt lehetőséget olyan Egyházzá válni, amely befogad és kísér, elfogadva a szabályok, struktúrák és eljárások szükséges változásait. Ugyanez vonatkozik sok más kérdésre is, amely a munkalapokban előkerül.

16. A Közgyűlést és tagjait arra kérjük, hogy **tartsák fenn az egyensúlyt az az A. szakaszban felvázolt munkát jellemző átfogó szemlélet és a konkrét és időszerű gyakorlati lépések meghatározása között,**

⁴ A B. egységben található meg a sorrend megfordításának okai a Szinódus alcímét illetően: vö. lentebb a 44. pont.

ami a B. szakasz középpontjában álló feladat. Ettől függ, hogy gyümölcsöző lesz-e a Szinódusi Közgyűlés megkülönböztetése, amelynek feladata az, hogy az Egyházat nyitottá tegye a Szentlélek hangjának befogadására. Ehhez a munkához inspirációt adhat a két részből álló *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció megfogalmazásain való elmélkedés, amelyek jellege és hangsúlya különböző, de „egységes egésszé” válnak (GS, 1. lábjegyzet).

A. Egy szinodális Egyházért. Egy átfogó tapasztalat

„A lelki adományok ugyan különfélék, a Lélek azonban ugyanaz. A szolgálatok is különfélék, de az Úr ugyanaz. Sokfélék a jelek is, de Isten, aki mindenben mindent véghezvisz, ugyanaz. A Lélek megnyilvánulásait mindenki azért kapja, hogy használjon vele.” (1Kor 12,4–7).

17. Az első szakaszban szerzett tapasztalatokról szóló beszámolókból közös elem a résztvevők meglepetése, hogy olyasmivel szembesültek, amire nem számítottak és valami nagyobb, mint amire számítottak. Azok számára, akik részt vesznek benne, a szinódusi folyamat lehetőséget kínál **a hitben való találkozásra, amely az Úrral való kapcsolatot, az emberek közötti testvériséget és az Egyház iránti szeretetet** nemcsak egyéni szinten növeli és erősíti, hanem az egész közösséget bevonja és erővel tölti el. Az Egyház számára ez a tapasztalat a reménység horizontját nyitja meg, világos jele a Lélek jelenlétének és működésének, amely a történelem során az Egyházat az Ország felé tartó úton vezeti (vö. LG 5): **„a Szinódus főszereplője a Szentlélek”**.⁵ Minél intenzívebben mozdultak meg a résztvevők az együtt járásra szóló meghívásra, annál inkább vált a Szinódus azzá az úttá, amelyen Isten népe lelkesen, de nem naivan halad előre. A problémák, akadályok, nehézségek és feszültségek nincsenek ugyanis elrejtve vagy elfedve, hanem a hiteles párbeszédnek köszönhetően azonosították és megnevezték őket, így lehetővé vált, hogy beszédünk és meghallgatásuk is szabad és őszinte legyen. A szinódusi folyamat keretében evangéliumi módon lehet kezelni azokat a kérdéseket, amelyeket gyakran provokatív módon vetnek fel vagy amelyek felé a mai Egyház nem elfogadóan és megkülönböztetésre nyitottan fordul.

18. Egy olyan elvont vagy elméleti fogalom, mint a szinodalitás így kezdett konkrét tapasztalatokban testet öltetni. Isten népének meghallgatásából kialakul a szinodalitás „belülről” történő fokozatos elsajátítása és megértése, ami nem egy elv, elmélet vagy formula meghirdetéséből ered, hanem a konstruktív, tiszteletteljes és imádságos beszéd, meghallgatás és párbeszéd dinamikájába való belépés készségéből fejlődik ki. Ez a folyamat onnan indul, hogy személyesen és közösségeként elfogadjunk valamit, ami egyszerre ajándék és kihívás, nevezetesen, hogy olyan emberek Egyháza legyünk, akik „Krisztusban testvérek”, akik egymásra figyelnek és a Szentlélek által lépésről lépésre átformálódnak.

A 1. A szinodális Egyház sajátos jellemzői

19. Eme átfogó megértésen belül tudatossá válnak a szinodális Egyház bizonyos jellemzői és megkülönböztető jegyei. Ezek olyan közös meggyőződések, amelyeken közösen kell időt rászánva elgondolkodnunk, majd elindulnunk arra az útra, amelyen ezeket tovább tisztázzuk és finomítjuk – ennek kezdete a Szinódusi Közgyűlés munkája.

20. Minden kontinens kiemeli azt a felismerést, hogy **a szinodális Egyház a keresztségből adódó közös méltóság elismerésében gyökerezik, amely a keresztségben részesülőket Isten fiaivá és leányaivá, családjának tagjaivá és így Krisztusban testvérekké teszi, akiket egy Lélek tölt el és akiket közös misszióra küldenek**. Pál apostol ezt így fogalmazza meg: „Mi ugyanis mindnyájan egy Lélekben egy testté lettünk a keresztséggel: akár zsidók, akár pogányok, akár rabszolgák, akár szabadok. Mindannyiunkat egy Lélek itatott át” (1Kor 12,13). A keresztség tehát valódi társfelelősséget teremt az Egyház minden tagja között, ami abban nyilvánul meg, hogy mindenki a saját karizmáival vesz részt az Egyház küldetésében és a közösség építésében. A szinodális Egyházat nem lehet másként értelmezni, csak a közösség horizontján, aminek küldetése, hogy az evangéliumot az emberi lét minden dimenziójában hirdesse és megtestesítse. A

⁵ FERENC PÁPA, *Reflexiós összefoglaló a szinodális folyamat kezdetén*, 2021. október 9.

közösség és a küldetés az Eucharisziában való közös részesülésből táplálkozik, ami az egyházat az Ország felé együtt haladni képes, Krisztusban „egybefogott és összetartott” (vö. Ef 4,16) testté teszi.

21. Ebben a tudatban gyökerezik az az vágy, **hogy az Egyház** egyre inkább szinodálissá váljon **intézményeiben, struktúráiban és eljárásaiban** is, egy olyan térré, amelyben a közös keresztségi méltóságról és a misszióért való társfelelősségről nemcsak beszélnek, hanem gyakorlattá is teszik azt. Ebben a kontextusban a hatalomgyakorlást az Egyházban ajándéknak tekintik, amelynek a tanítványai elé letérdelő, lábukat megmosó Jézus példája szerint (vö. Jn 13,1–11), egyre inkább „igazi szolgálat[tá kell formálódnia], amelyet a Szentírásban hangsúlyosan »diakoniának«, azaz szolgálatnak neveznek” (LG 24).

22. „**A szinodális Egyház meghallgató Egyház**”⁶: ennek felismerése a szinodusi út tapasztalatának gyümölcse, megvalósulási formája pedig a helyi szinódustól a kontinentális gyűléseken át az egyetemes szintig a Lélekre hallgatás, az Ige hallgatása, a történelem eseményeinek meghallása, valamint az emberek és egyházi közösségek egymásra figyelése. Sokak számára nagy meglepetés volt az az élmény, hogy a közösség – esetenként most először – meghallgatta őket, és így elismerte emberi méltóságukat, amely az Atyának minden egyes gyermeke iránti szeretetéből ered. A meghallgatás és a meghallgatottság ezen megtapasztalása nemcsak gyakorlati funkciót tölt be, hanem teológiai és egyházi jelentőséggel is bír, mert a Jézustól kapott példát követi, azt, ahogyan ő meghallgatta azokat, akikkel találkozott. A meghallgatásnak ez a módja szükséges ahhoz, hogy nyomot hagyjon és alakítson mindazokon a kapcsolatokon, amelyeket a keresztyén közösség mind tagjai között, mind más felekezetekkel és a társadalom egészével létesít, különösen is azokkal, akiknek a hangját általában figyelmen kívül hagyják.

23. A szinodális Egyház, **mint a meghallgatás iránt elkötelezett Egyház, alázatos szeretne lenni, tudva, hogy bocsánatot kell kérnie és hogy sokat kell tanulnia.** Néhány beszámoló megjegyezte, hogy a szinodális út szükségszerűen a bűnbánat útja, felismerve, hogy az egyházi közösség konstitutív szinodális dimenzióját nem éltük meg mindig. Az Egyház arca ma a bizalom és a hitelesség hiánya miatt súlyos válságok jegyeit viseli: a szexuális visszaélések, a hatalommal, a pénzzel és a lelkiismerettel való visszaélésekből eredő válságok alapos lelkiismeretvizsgálatra készítették az Egyházat, hogy a „Szentlélek hatására [...] szüntelenül megújuljon” (LG 9) a bűnbánat és a megtérés útján, amely a kiengesztelődés, a gyógyulás és az igazságosság útjait nyitja meg.

24. A **szinodális Egyház a találkozás és a párbeszéd Egyháza.** Az általunk bejárt úton a szinodalitásnak ez a szempontja különös hangsúlyt kap más egyházakkal és egyházi közösségekkel kapcsolatosan, amelyekkel az egy keresztség összeköt minket. A Lélek, aki „az Egyház egységének elve” (UR 2), munkálkodik ezekben az egyházakban és egyházi közösségekben és arra hív, hogy a kölcsönös megismerés, a megosztás és az életközösség építésének útjára lépjünk. Helyi szinten fontossággal bír, amit már most is együtt teszünk más egyházak és egyházi közösségek tagjaival, különösen is az üldözésig ellenséges társadalmi-kulturális kontextusokban vállalt közös tanúságtétel – ez a vértanúság ökumenizmusa – és az ökológiai vészhelyzet területén. A II. Vatikáni Zsinat Tanítóhivatalával összhangban mindenütt megjelenik az ökumenikus szemlélet elmélyítésének vágya is: egy hitelesen szinodális Egyház nem tehet mást, mint hogy bevonja mindazokat, akik az egy keresztségben osztoznak.

25. A **szinodális Egyház** arra hivatott, hogy a találkozás és a párbeszéd kultúráját ápolja más vallások híveivel, valamint azokkal a kultúrákkal és társadalmakkal, amelyekben él, de mindenekelőtt a magában az Egyházban megtapasztalt sokszínűség körében. **Ez az Egyház nem fél a benne rejlő sokféleségtől, hanem értékeli, anélkül, hogy uniformizálni akarná.** A szinodális folyamat alkalmat adott, hogy elkezdjük megtanulni, mit jelent a sokféleségben megélni az egységet, egy olyan valóságot, amelyet azzal a bizalommal kell tovább tanulmányoznunk, hogy minél mélyebbre jutunk benne, annál világosabb lesz az útja. **Ezért a szinodális Egyház elősegíti az „én”-től a „mi” felé való elmozdulást,** mert olyan tér, amely arra hív, hogy egy test tagjai legyünk – értékelve a sokféleséget, de az egy Lélek által eggyé válva. A Lélek az, aki ösztönöz, hogy hallgassunk az Úrra és egyetlen népként válaszoljunk neki annak az egy küldetésnek

⁶ FERENC PÁPA, *Beszéd a Püspöki Szinódus intézménye megalapításának 50. évfordulója alkalmából*, 2017. október 17.

a szolgálatában, hogy minden nemzetnek hirdessük az Isten által Krisztus Jézusban felkínált üdvösséget. Ez a kontextusok sokféleségében történik: senkitől sem azt várjuk, hogy elhagyja saját környezetét, hanem arra, hogy azt teljesebben megértse és abban a küldetését megvalósítsa. Ha az első szakasz tapasztalatai után nézünk rá újra erre a vízióra, a szinodalitás mindenekelőtt mint a konkrét helyi közösségeket éltető dinamika jelenik meg. Egyetemesebb szinten pedig ez a lendület minden dimenzióját és valóságát áthatja az Egyháznak, amelynek így minden kifelé mozdulása hitelesen katolikus lesz.

26. A különböző kontextusokban és kultúrákban megélt szinodalitás kezdetek óta az Egyház lényegi dimenziójának bizonyul, akkor is, ha még mindig csak halad a megvalósulás felé. Sőt, sürgeti az egyre teljesebb megvalósítását, kifejezve a megtérésre, a változásra, az imára és a cselekvésre való radikális felhívást, amely mindenkire szól. Ebben az értelemben **a szinodális Egyház nyitott, meghívó és mindenkit befogadó**. Nincs olyan határ, amelyet a Lélek e mozgása ne akarna átlépni, hogy mindenkit bevonjon ebbe a dinamikába. A kereszténység radikalitása nem néhány sajátos hivatás előjoga, hanem egy olyan közösség építésére való elhívás, amely az Isten gyermekei közötti kapcsolat másfajta értelmezését éli és mutatja meg, amely megtestesíti a szeretet igazságát, amely az ajándékozásra és az ingyenességre épül. A radikális felhívás tehát arra szól, hogy közösen, szinodális módon formáljunk egy vonzó és konkrét Egyházat: egy kifelé forduló Egyházat, ahol mindenki elfogadottnak érzi magát.

27. Ugyanakkor **Szent Pál felhívása szerint a szinodális Egyház őszintén és félelem nélkül szembenéz azzal a felszólítással, hogy mélyebben ragadja meg a szeretet és az igazság közötti kapcsolatot**: „Inkább igazságban kell élnünk és szeretetben, hogy egyre inkább összeforrjunk a Fővel: Krisztussal. Ő az, aki az egész testet egybefogja és összetartja a különféle izületek segítségével, hogy a tagok betöltsék az erejükhez szabott feladatkört. Így növekszik a test, és építi fel saját magát a szeretetben” (Ef 4,15–16). Ahhoz, hogy befogadásunk mindenki felé hiteles legyen, el kell mélyülnünk Krisztus misztériumában és engedni, hogy formáljon és alakítson azáltal, ahogyan Ő a szeretet és az igazság közötti kapcsolatot megélte.

28. **A szinodális Egyházra jellemző, hogy a feszültségeket képes úgy kezelni, hogy azok nem törik össze, hanem úgy tekint rájuk, mint a közösség–misszió–részvétel megélésének és megértésének elmélyítésére irányuló ösztönzésre**. A szinodalitás a megtérés kiváltságos útja, mert az Egyházat egységben alkotja újra: begyógyítja sebeit és megbékíti emlékezetét, befogadja az általa hordozott különbségeket és megszabadítja a terméketlen megosztottságtól, így lehetővé teszi számára, hogy tökéletesebben megtestesítse hivatását, amely szerint „Krisztusban mintegy szentsége, azaz jele és eszköze az Istennel való bensőséges egyesülésnek és az egész emberi nem egységének” (LG 1). A hiteles meghallgatás és a képesség a széttöredezettségen és polarizáción való túllépés módjának megtalálására elengedhetetlen ahhoz, hogy az Egyház élő és életerős maradjon és erőteljes jel legyen korunk kultúrái számára.

29. **Az együttvándorlásra való törekvés a befejezetlenség egészséges nyugtalanságával is kapcsolatba hoz bennünket**, annak tudatával, hogy még mindig számos olyan dolog van, amelynek terhét nem vagyunk képesek hordozni vagy elviselni (vö. Jn 16,12). Ez nem egy megoldandó probléma, hanem inkább egy ajándék, amelyet gondozni kell. Isten kimeríthetetlen és szent misztériuma előtt állunk és nyitottnak kell maradnunk a meglepetésekre, miközben a történelmen át Isten országa felé zarándokolunk. Ez a meglátás vonatkozik azokra a kérdésekre is, amelyeket a szinodális folyamat felszínre hozott: első lépésként a meghallgatás és a figyelem a dolgunk, anélkül, hogy azonnali megoldásokat sürgetnénk.

30. E kérdések nem válhatnak bizonyos szerepeket betöltők személyes terhévé, mert az teljesen a földre nyomhatja őket, hanem hordozásuk feladata az egész közösségnek, amely a kapcsolatai és szentségi élete révén gyakran a leghatékonyabb választ is tudja adni. Ezért **a szinodális Egyház szüntelenül táplálkozik annak a misztériumnak a forrásából**, amelyet a liturgiában ünnepel, ami „a csúc, amelyre az Egyház tevékenysége irányul” és „a forrás, amelyből minden ereje fakad” (SC 10), különösen az Eucharisziából.

31. Amint Isten népe megszabadul a korlátoktól való félelmétől, az, hogy a szinodális Egyház elkerülhetetlenül úton van és hogy tagjai készek elfogadni saját sebezhetőségüket, teret ad a Lélek

cselekvésének, aki arra hív, hogy felismerjük jelenlétét. Ezért **a szinodális Egyház a megkülönböztetés Egyháza is**, e fogalom különböző lelkiségi hagyományokhoz kötődő sokféle jelentésében. A szinódus első szakasza lehetővé tette Isten népe számára, hogy a Lélekben való beszélgetés gyakorlatán keresztül tanulni kezdje a megkülönböztetést. Azáltal, hogy figyelmesen hallgatjuk a mások által megélt tapasztalatokat, növekszik a kölcsönös tisztelet és elkezdjük felismerni Isten Lelkének rezdüléseit mások életében és a saját életünkben. Ily módon elkezdünk jobban odafigyelni arra, hogy „mit mond a Lélek az egyházaknak” (Jel 2,7), azzal a törekvéssel és reménnyel, hogy a Lélek vezetésének gyümölcseként egyre inkább prófétai döntéseket hozni képes Egyházzá váljunk.

A 2. A szinodális Egyház előtt álló út: beszélgetés a Szentlélekben

32. Minden kontinensen tapasztalható volt, hogy mennyire gyümölcsöző a „beszélgetés a Lélekben” néven említett módszer, amelyet az első szakaszban is használtunk és amelyet egyes dokumentumok „lelki beszélgetés” vagy „szinodális módszer” névvel írnak le.

33. Etimológiai értelemben a „beszélgetés” kifejezés nem általános eszmecserét jelöl, hanem egy olyan folyamatot, amelyben a kimondott és meghallott szó bizalmat teremt és a résztvevők számára lehetővé teszi a közeledést egymáshoz. A „Lélekben” meghatározás arra utal, hogy ki is a valódi főszereplő: a beszélgetőpartnerek igyekeznek az Ő hangjára figyelni, imádságban megnyílván annak szabad cselekvésére, aki, mint a szél, ott fúj, ahol akar (vö. Jn 3,8). A hitben testvérek közötti beszélgetés apránként teret nyit a „meg-hallgatásnak” (olaszul: con-sentire), a Lélek hangjára való odafigyelés (olaszul: assentire) értelmében. Nem lehet valami „beszélgetés a Lélekben”, ha nem történik lépés egy pontosan meghatározott, gyakran váratlan irányban, egy konkrét cselekvés felé.

34 Azokban a helyi Egyházakban, amelyek az első szakaszban gyakorolták a Lélekben való beszélgetést, **„felfedezték” mint olyan fórumot, amely lehetővé teszi az élettapasztalatok megosztását és mint a szinodális Egyházban a megkülönböztetés helyét.** A Kontinentális Közgyűlések záródokumentumaiban a Lélekben való beszélgetést pünkösdi tapasztalatként írják le, amely lehetőséget ad Egyházként megtapasztalni magunkat és megtenni a szükséges lépést a Krisztusban élő testvéreink meghallgatásától a Lélek meghallgatásáig, aki a főszereplő és akitől a küldetést kapjuk. Ugyanakkor e módszer által az Ige és az Eucharisztia kegyelme átélte, aktualizált és átformáló valósággá válik, tanúsítva és megvalósítva azt a kezdeményezést, amelyen keresztül az Úr Jézus megismerteti magát és munkálkodik az Egyházban. Krisztus misszióra küld és maga köré gyűjt minket, hogy a Szentlélekben láthatóvá tegyük az Atya kegyelmét és dicsőségét. Emiatt minden kontinens megfogalmazta a kérést, hogy ez a módszer egyre inkább hassa át és élénkítse az Egyházak mindennapi életét.

35 A Lélekben való beszélgetés része az egyházi megkülönböztetés nagy múltú hagyományának, amely a módszerek és megközelítések sokféleségét foglalja magában és amelynek különös missziós értékét is ki kell emelni. Ez a spirituális gyakorlat lehetővé teszi, hogy az „én”-ből a „mi”-be lépünk át: nem törli el vagy teszi láthatatlanná az „én” személyes dimenzióját, hanem megismeri és beépíti a közösség dimenziójába. Ha a résztvevőknek megadjuk a megszólalás lehetőségét és meghallgatjuk őket, az liturgiává és imádsággá válik, amelyben az Úr jelenvalóvá teszi magát, így ez a közösség és a megkülönböztetés egyre hitelesebb formái felé vezet bennünket.

36. A beszélgetés e fajtájára az Újszövetség számos példát ad. **Jellemző jelenet a feltámadt Úr és a két tanítvány találkozásának története az emmauszi úton** (vö. Lk 24,13–35 és magyarázat a CV 237-ben). A tanítványok tapasztalata gyönyörűen szemlélteti, hogy a Lélekben való beszélgetés hogyan teremt közösséget és missziós dinamikát: mindketten visszatérnek ugyanis abba a közösségbe, amelyet elhagytak, azért, hogy továbbadják a húsvéti örömhírt, hogy az Úr feltámadt.

37. Konkrétan a **Lélekben való beszélgetés úgy írható le, mint közös ima a közös megkülönböztetés érdekében**, amelyre a résztvevők személyes elmélkedéssel és szemlélődéssel készülnek fel. Inkább megfontolt, imádságból születő szót nyújtanak egymásnak, mintsem spontán, rögtönzött véleményt. A

résztevők közötti dinamika három alapvető elemből áll. Az első lépésben mindenki a saját, a felkészülési idő alatt imában újraértelmezett tapasztalatából kiindulva beszél, amikor szót kap, a többiek pedig hallgatják annak tudatában, hogy mindenki értékeset tud a közöshöz hozzátenni, anélkül, hogy vitába bocsátkoznának.

38. A következő lépést a csend és az ima készíti elő, amikor mindenki arra kap meghívást, hogy magában teret nyisson a másik és a Másik számára. Ismét mindenki szót kap: nem azért, hogy reagáljon a hallottakra vagy megcáfolja azokat, erősítve a saját álláspontját, hanem hogy kifejezze, mi az, ami a legmélyebben vagy a legerősebben megérintette, miközben a többieket hallgatta. **A belső nyomok, amelyeket a testvérek meghallgatása hagy az egyes emberekben, alkotják azt a nyelvet, amelyen a Szentlélek a maga hangján megszólal.** Az egyes ember minél inkább az Igén való elmélkedésből és a szentségekből táplálkozik, annál inkább növekszik az Úrral való bensőséges kapcsolatában és annál jobban felismeri az Ő hangját, amiben az Egyházi Tanítóhivatal és a teológia is segíti (vö. Jn 10,14.27). És ugyanígy, a résztvevők minél jobban figyelnek a Lélek hangjára, annál inkább növekedni fognak a kölcsönös meghallgatásban és annál nyitottabbak lesznek a misszióra.

39. A harmadik lépés pedig – ugyancsak az imádság légkörében, **a Szentlélek vezetése alatt – abból áll, hogy azonosítjuk a legfontosabb felmerült témákat és a közös munka eredményét illetően konszenzusra jutunk,** úgy, hogy mindenki azt érezze, hogy a közösség hű maradt a folyamat céljához és hogy a ő maga is képviselve volt benne. Nem elég a leggyakrabban említett pontokat felsoroló jegyzőkönyvet készíteni. Sokkal inkább olyan megkülönböztetésre van szükség, amely a perifériára szorult és a próféta hangokra is figyel és amely nem ítéli lényegtelennek azokat a kérdéseket, amelyekben nézeteltérések merülnek fel. Az Úr a szegletkő, amely fenntartja az építményt, a Lélek pedig aztán a harmónia mestereként segít, hogy a zűrzavarból szimfónia legyen.

40. Az út imádsággal zárul, dicsérjük Istent és megköszönjük neki az élményt. „Éppen ezért, amikor átéljük annak misztikáját, hogy a másik javát keresve közeledünk hozzá, megnyitjuk a bensőnk, hogy megkaphassuk az Úr legszebb ajándékait. Valahányszor szeretetben találkozunk egy emberrel, olyan állapotba kerülünk, hogy felfedezünk valami újat Istennel kapcsolatban. **Valahányszor felnyitjuk a szemünket, hogy megismerjük a másikat, a hit is nagyobb világosságot kap Isten megismerésére**” (EG 272). Röviden ez az az ajándék, amelyet az kap, aki a Lélekben való beszélgetésbe bocsátkozik.

41. Konkrét helyzetekben azonban soha nem ragaszkodhatunk mereven ehhez a sémához, hanem újra és újra hozzá kell igazítanunk az adottságokhoz. Néha az a fontos, hogy mindenki beszéljen és meghallgassa a többieket; máskor a különböző álláspontok közötti összefüggéseket kell feltárni, keresve azt, ami „lángra lobbantja a szívünket” (vö. Lk 24,32); megint máskor konszenzusra kell jutni és közösen meghatározni azt az irányt, amely felé a Lélek hívását érezzük. A konkrétumokon túl azonban a szándék és a három lépést összekapcsoló dinamika minden esetben jellemzője marad a szinodális Egyház cselekvésének.

42. Ha figyelembe vesszük a Lélekben való beszélgetés fontosságát a szinodális Egyház tapasztalatában, akkor az e **módszer területén való képzést, különösen is a közösségeket ebben kísérni képes animátorok képzését prioritásnak kell tekinteni az egyházi élet minden szintjén** és minden megkeresztelt esetében – kezdve a felszentelt szolgálattevőkön – a társfelelősség és a különböző egyházi hivatások iránti nyitottság szellemében. A Lélekben való beszélgetésre irányuló képzés nem más, mint a szinodális egyházi létre irányuló képzés.

B. Közösség, küldetés és részvétel. Három nagy kérdés a szinodális Egyház számára

„Mert ahogy egy testben több tagunk van, s minden tagnak más a szerepe, sokan egy test vagyunk Krisztusban, egyenként azonban tagjai vagyunk egymásnak ...” (Róm 12,4–5)

43. A szinódus első szakasza és különösen a Kontinentális Közgyűlések eredményei között, amelyek többek között a fent vázolt módszerrel születtek, szerepel annak a három prioritásnak a meghatározása, amelyeket most megvitatásra a 2023 októberében tartandó Szinodusi Közgyűlés elé terjesztünk. Ezek olyan kihívások, amelyekkel az egész Egyháznak számolnia kell, hogy előre tartson és szinodalitásban növekedjen minden szinten és a legkülönbözőbb szempontok szerint. Ezeket teológiai és kánonjogi, valamint lelkipásztori és lelki szempontból egyaránt meg kell vizsgálni. Ezek megkérdőjelezzik az egyházmegyét, valamint Isten népének mindennapos döntéseit és életmódját. Ezek a kérdések azért is hitelesen szinodálisak, mert csak úgy kezelhetjük őket, ha egy népként, annak minden tagjával együtt haladunk. A három prioritást a Szinódus három kulcsszavának – közösség, misszió és részvétel – összefüggésében világítjuk meg. Ez az egyszerű és világos bemutatás érdekében történik, fennáll azonban a veszély, hogy a három kulcsszót három egymástól független „pilléreként” értelmezzik. Pedig a közösség, a misszió és a részvétel a szinodális Egyház életében egyetlen struktúrát alkot; táplálják és erősítik egymást, ezért mindig ezt az integrációt szem előtt tartva kell róluk gondolkodni.

44. A három fogalom új sorrendje, amelyben a misszió központi helyet foglal el, szintén az első szakasz során kirajzolódott összefüggések felismerésében gyökerezik. **Különösen a közösség és a misszió fonódik össze és tükröződik egymásban**, ahogyan Szent II. János Pál tanította: „A közösség és a küldetés egymással mélyen összekapcsolódnak és kölcsönösen átjárják egymást, valamint egybefonódnak olyannyira, hogy a közösség a küldetés forrása és gyümölcse, ezért a közösség missziós jellegű, a misszió pedig a közösségre irányul” (CL 32). Arra kapunk meghívást, hogy túllépjünk a dualista felfogáson, amely szerint az egyházi közösségen belüli kapcsolatok a kommunió területére tartoznak, míg a misszió az *ad extra momentumra* vonatkozik. Ezzel szemben a szinódus első szakasza azt hangsúlyozta, hogy a közösség feltétele az igehirdetés hitelességének – visszhangozva a Püspöki Szinódus XV. Rendes Közgyűlésének tanítását *a fiatalok, a hit és a hivatás megkülönböztetése* témájában.⁷ Ugyanakkor egyre inkább tudatosul az is, hogy a misszióra való nyitottság az egyetlen evangéliumi alapokon nyugvó kritérium a keresztény közösség belső szerveződését, benne a szerepek és feladatok elosztását, valamint intézményeinek és struktúráinak irányítását illetően. A „**részvétel**”-t a **közösséghez és a misszióhoz való viszonyában lehet megérteni, ezért csak a másik kettő után lehet vele foglalkozni**. Egyrészt konkrét kifejeződést ad ezeknek: az eljárásokra, szabályokra, struktúrákra és intézményekre való odafigyelés lehetővé teszi, hogy a küldetés idővel megszilárduljon és a közösséget kiszabadítsa a pusztán érzelmi spontaneitásból. Másrészt határozott irányt és dinamizmust biztosít, ami megakadályozza, hogy az egyéni jogok érvényesítésére irányuló követeléssé és így elkerülhetetlenül inkább megosztóvá, mintsem az egységet szolgálóvá váljon.

45. A Közgyűlésen zajló munka előkészítésének kísérése és strukturálása érdekében minden prioritáshoz öt munkalapot készítettünk, amelyek e dokumentum végén találhatóak. E munkalapok mindegyike bevezető gondolatokat ad az adott kérdéshez, amely így különböző, de egymást kiegészítő nézőpontokból dolgozható fel. Ezek az egyházi életnek a Kontinentális Közgyűlések munkája során kirajzolódott különböző csomópontjaihoz kapcsolódnak. Lényeges, hogy a következő három alfejezet, amelyek megfeleltethetőek a három munkalapsoporthoz, nem úgy kezelendők, mint egymástól független pillérek, hanem sokkal inkább mint fénysugarak, amelyek különböző irányokból világítják meg ugyanazt a valóságot, nevezetesen az Egyház szinodális életét, úgy, hogy kölcsönösen keresztezik egymást, újra és újra utalnak egymásra, növekedésre ösztönözve bennünket.

B 1. Egy sugárzó közösség: Hogyan válhatunk egyre inkább az Istennel való egyesülés és az egész emberiség egységének jelévé és eszközévé?

⁷ Például ez áll a Záródokumentum 128. pontjában: „Nem elég tehát, ha vannak struktúrák, ha azokban nem alakulnak ki hiteles kapcsolatok; valójában e kapcsolatok minősége az, ami evangelizál”.

46. A közösség nem egy identitáscsoport tagjainak szociológiai összejövetele, hanem elsősorban a szentháromságos Isten ajándéka és együttal Isten népe számára a „mi” alakításának soha ki nem meríthető feladata. Amint a Kontinentális Közgyűlések is megtapasztalták, ez a vertikális dimenziót, amelyet a Lumen Gentium „Istennel való egyesülésnek” nevez és a horizontális dimenziót, amelyet „az emberi nem egységének” mondunk, egy erőteljes eszkatologikus dinamikává szövi össze: a közösség dinamikája az út, amelyen növekednünk kell, „amíg mindnyájan el nem jutunk az Isten Fia hitének és megismerésének egységére, és meglett emberré nem leszünk, elérve Krisztus teljessége életkorának mértékére” (Ef 4,13).

47. A liturgia ennek a pillanatnak az elővételezése, annak helye, hogy az Egyház földi útja során megtapasztalja az őt tápláló és formáló közösséget. Ha a liturgia valóban „a legnagyobb mértékben hozzásegít ahhoz, hogy a hívek életükkel kifejezzék és másoknak megmutassák Krisztus misztériumát és az igaz Egyház sajátos természetét” (SC 2), akkor foglalkoznunk kell vele, ha meg akarjuk érteni az Egyház szinodális életét. **Mindenekelőtt a liturgikus cselekményben és különösen az Eucharisztia ünneplésében tapasztalja meg az Egyház nap mint nap a radikális egységet, ugyanabban az imádságban,** de a nyelvek és rítusok sokféleségében: ez a szinodális alap gondolat egyik lényeges pontja. Ebből a szempontból a rítusok sokfélesége az egy katolikus Egyházban valódi áldás, amelyet védeni és támogatni kell, ahogyan az a Kontinentális Közgyűlések során is többször előtérbe került.

48. A Szinódusi Közgyűlés nem tekinthető reprezentatív és törvényhozói értelemben vett, többségi elven működő parlamentáris testületnek, hanem inkább a liturgikus összejövétel mintájára kell értelmezni. A hagyomány szerint a szinódus: ünneplés. A Szentlélek hívásával kezdődik, a hitvallással folytatódik és olyan közös döntésekre jut, amelyek biztonságot adnak az egyházi közösségnek vagy helyreállítják azt. A szinodális gyűlésen Krisztus jelen van és cselekszik, alakítja a történelmet és a hétköznapi eseményeket; ő küldi el a Lelket, hogy vezetésével az Egyház konszenzusra jusson abban, miként lehet együtt haladni Isten országa felé és egy teljesebb egységre segíteni az emberiséget. Ha együtt járunk, figyelve az Igére és testvéreinkre, azaz Isten akaratát keresve és kölcsönös egyetértésben, az elvezet ahhoz, hogy hálát adjunk az Atyának a Fiú által az egy Lélekben. Akik Krisztus nevében a szinodális találkozások alkalmával összejönnek, azok hallgatják az ő Igéjét, hallgatják egymást, a Léleknek engedelmeskedve megkülönböztetést végeznek, hirdetik, amit meghallottak, megvallva, hogy az világosságot ad az Egyház útjának.

49. Így nézve a szinodális élet nem az Egyház megszervezésének stratégiája, hanem annak az egységnek a megtapasztalása, amely magában foglalja a sokféleséget, anélkül hogy eltörölné azt, mivel az egy hit megvallásában az Istennel való egységen nyugszik. Ennek a dinamikának a hajtóereje arra ösztönöz, hogy folyamatosan tágítsuk a közösség cselekvési területét, noha meg kell birkóznunk a történelem ellentmondásaival, korlátaival és sebeivel.

50. Ebben gyökerezik a szinodális folyamatból kirajzolódó első prioritás: történelmi valóságunk konkrétságában a közösség megőrzése és kibontakoztatása megköveteli, hogy vállaljuk a sokféleségben élő egység tökéletlenségét (vö. 1Kor 12). A történelem megosztottsághoz vezet, az pedig sebeket okoz, amelyek gyógyítást és kiengesztelődést igényelnek. Ebben az összefüggésben **milyen köteleket kell kialakítani az evangélium nevében a megosztottság és a falak lebontása érdekében, milyen biztonságos tereket és mechanizmusokat és kinek a védelmére kell létrehozni? Milyen megosztottság nem produktív? A fokozatos lépések mikor nyitják meg a teljes közösséghez vezető utat?** Ezek a kérdések elméletinek tűnhetnek, de az első szakaszban megkérdézett keresztény közösségek mindennapi életében gyökereznek. Valójában arra a kérdésre vonatkoznak, hogy vannak-e határai a befogadásra való hajlandóságnak emberek és csoportok irányában, hogy hogyan kezdjük párbeszédet a kultúrákkal és vallásokkal anélkül, hogy identitásunkat veszélyeztetnénk, valamint arra az elhatározásra, hogy a peremre szorultak szócsove leszünk és arra törekszünk, hogy senki se legyen kirekesztett. Az ezen prioritásra utaló öt munkalap a fenti kérdéseket öt egymást kiegészítő nézőpontból igyekszik feltárni.

B 2. Társfelelősség a küldetésben: Hogyan oszthatnánk meg jobban az ajándékokat és a feladatokat az evangélium szolgálatában?

51. „A zarándokegyház természeténél fogva missziós” (AG 2). A misszió rajzolja ki azt a dinamikus horizontot, amelyen a szinodális Egyházat szemlélnünk kell és amely lendületet ad az „eksztázisnak”, „amely abban áll, hogy a felebarát javát keresve kilépünk önmagunkból, egészen az önfeladásig” (CV 163; vö. még FT 88). A misszióban újra lejátszódhat a pünkösdi tapasztalat: Péter és a tizenegy miután megkapta a Szentlelket, felkel és hirdeti a megfeszített és feltámadt Jézust mindazoknak, akik Jeruzsálemben vannak (vö. ApCsel 2,14–36). A szinodális élet ugyanebben a dinamikában gyökerezik. Számos olyan tanúságtétel van, amely ezekkel a szavakkal írja le az első szakasz megélt tapasztalatát és még több olyan, amely elválaszthatatlanul összekapcsolja a szinodalitást és a missziót.

52. Egy olyan Egyházban, amely az Istennel való egyesülésnek és az egész emberiség egységének jeleként és eszközöként határozza meg magát (vö. LG 1), a misszióról szóló beszéd központi témája a jel világossága és az eszköz hatékonysága, amelyek nélkül minden igehirdetés hiteltelen. A misszió célja nem egy vallási termék forgalmazása, hanem egy olyan közösség kialakítása, amelynek viszonyaiban Isten szeretete ragyog fel és magával az életével igehirdetéssé válik. Az Apostolok Cselekedeteiben Péter beszédét közvetlenül követi a beszámoló az ősegyház életéről, amelyben minden a közösséget szolgálja (vö. ApCsel 2,42–47) és amely ezáltal válik vonzóvá.

53 Ebben az értelemben a misszió első kérdése konkrétan az, hogy a keresztény közösség tagjai mit akarnak valójában közösen megtenni, kiindulva minden egyes tagnak a keresztségben nyert közvetlen kapcsolatából Krisztussal és a benne lakozó Lélek révén megismételhetetlen egyediségéből. Ez teszi minden megkeresztelt ember hozzájárulását értékessé és nélkülözhetetlenné. Az első szakaszban megfigyelhető csodálkozás egyik oka éppen a hozzájárulás lehetősége volt: „Valóban hozzátehetek-e valamit?”. Ugyanakkor mindenki meghívást kap arra, hogy elfogadja saját tökéletlenségét is, vagyis felismerje, hogy a misszió teljes megvalósításához mindenkire szükség van, más szóval: a misszióknak konstitutívan szinodális dimenziója is van.

54 Ezért az önmagát missziós-szinodálisnak definiáló Egyház második hangsúlyos kérdése arra vonatkozik, hogy miként éri el ténylegesen mindenki hozzájárulását, mindenkiét a maga talentumaival és szerepében, a lehető legjobban kihasználva a karizmák sokféleségét és integrálva a hierarchikus és karizmatikus ajándékok közötti kapcsolatot.⁸ A misszió perspektívája közös horizontra helyezi a karizmákat és szolgálatokat, így gyümölcsözőnek őrizve meg azokat, ami viszont sérülne, ha a kirekesztés formáit legitimáló privilégiumokká válnának. Egy missziós-szinodális Egyháznak kötelessége feltenni a kérdést, hogy miként derítheti fel és hozhatja felszínre azt a hozzájárulást, amelyet az egyes megkereszteltek a misszióhoz nyújthatnak, ha kilépnek önnön életük keretei közül és másokkal együtt részt vesznek valami nagyobb dologban. Az, „hogy aktívan működjék közre az egész emberi nem közös java megvalósításában” (CA 34) – a keresztény közösségen belül is –, az emberi méltóság elidegeníthetetlen része. Az első dolog, amellyel mindenki hozzájárulhat, az idők jeleinek értelmezése (vö. GS 4), azért, hogy megőrizzük közös küldetésünk tudatát a Lélek sugallatával összhangban. Minden nézőpontnak hozzá kell járulnia ehhez a megkülönböztetéshez, kezdve a szegényekkel és a kirekesztettekkel: az együtt-járás az ő esetükben azt jelenti, hogy nemcsak szükségleteikről és nehézségeik enyhítéséről gondoskodunk, hanem tanulunk is tőlük. Ez a mindenkivel egyenlő méltóságuk elismeréséhez vezet, elkerülve az önző jótékonykodás csapdáit, és a lehető legjobban elővételezve az új ég és új föld logikáját, amely felé úton vagyunk.

55. Az ehhez a prioritáshoz tartozó munkalapok megpróbálják kézzelfoghatóvá tenni ezt az alapkérdést olyan témák tekintetében, mint a hivatások, karizmák és szolgálatok sokféleségének elismerése, a nők keresztségi méltóságának természetesebb megélése, valamint a felszentelt szolgálat és különösen a püspökök szolgálatának szerepe a missziós-szinodális Egyházban.

B 3. Részvétel, vezetés és tekintély. Milyen folyamatok, struktúrák és intézmények működnek egy missziós-szinodális Egyházban?

⁸ Vö. HITTANI KONGREGÁCIÓ, *Iuvenescit Ecclesia* levél, 2016. május 15, 13-18.

56. „A közösség és a misszió fogalom azt a kockázatot hordozza, hogy kissé elvont marad, ha nem folytatunk olyan egyházi gyakorlatot, amely az út és az eljárás minden egyes lépésében a szinodalitás konkrétságát juttatja kifejezésre és amely elősegíti minden egyes ember valódi részvételét”.⁹ A Szentatya e szavai segítenek a másik két fogalomhoz kapcsolni a részvételt. A részvétel antropológiai súlyt ad a cselekvés dimenziójának, amelyet nem szabad alábecsülni: valójában az emberi lény fejlődése iránti aggodalmat fejezi ki, vagyis azoknak a kapcsolatoknak az emberi alakítását, amelyek a közösség projektjének és a misszió iránti elkötelezettségnek a középpontjában állnak. Megőrzi minden egyes ember arcának egyediségét és a „mi”-ből kiindulva arra ösztönöz, hogy az „én” ne merüljön el egy névtelen tömeg anonimitásában, sem pedig a törvény vagy az irányítás követelményeinek absztraktságában. A misszió és a közösség szívében a részvétel alapvetően az alkotás és a vendégszeretet, az elfogadás és az emberi gondoskodás kifejezési formája.

57. Az említett integrált részvétel víziójából következik a kontinentális szakaszban megfogalmazott harmadik prioritás: a **tekintély kérdése, annak jelentése, és az, hogy milyen stílusban gyakorlandó egy szinodális Egyházban. Különös fontosságú az a kérdés, hogy a tekintélyt a világ által kínált modellek alakítják vagy a szolgálat jellemzői vezérlik.** „A ti körötökben ne így legyen” (Mt 20,26; vö. Mk 10,43) – mondja az Úr, aki a lábmosás után így intette tanítványait: „Példát adtam, hogy ami én tettem, ti is tegyétek meg”. (Jn 13,15). A „tekintély” kifejezés eredetileg azt a képességet jelenti, ami lehetővé teszi mások növekedését és így az egyesek egyediségét szolgálja, ami a kreativitást támogatja, nem pedig az azt letörő irányítást, ami a személyes szabadságot szolgálja, nem pedig megkötözi az embereket. Ehhez a kérdéshez kapcsolódik egy másik kérdés, amelyet a konkrétumok és az időbeli folytonosság miatti aggodalom motivál: **hogyan tudjuk struktúráinkat és intézményeinket egy missziós-szinodális Egyház dinamizmusával átíratni?**

58. Ebben a gondolatkörben következik egy további, ugyancsak konkrét téma, amely a részvétel hosszútávú fenntartását célozza: ez a képzésre vonatkozik és az első szakasz valamennyi dokumentumában megjelenik. **Az intézmények és a struktúrák ugyanis önmagukban nem elegendőek ahhoz, hogy az Egyházat szinodálissá tegyék:** szinodális kultúrára és lelkiségre van szükségünk, amelyet a megtérés vágya éltet és amelyet megfelelő képzés támogat. A képzés igénye nem korlátozódik csupán a tartalom aktualizálására, hanem átfogó folyamatra irányul, amely a személy összes képességét és meghatározottságát érinti: a küldetéstudatát, a kapcsolatteremtésre és a közösségépítésre való képességét, a Lélekben való meghallgatásra való hajlandóságát, a személyes és közösségi megkülönböztetés, a türelem, a kitartás és a parrhesia (az igazság kimondása) elsajátítását.

59. A képzés elengedhetetlen ahhoz, hogy a szinodális gondolkodásmód az Egyház életének és cselekvésének lelkipásztori modelljévé váljon. **Isten népe minden tagjának egy átfogó alapképzésre, majd folyamatos képzésre van szüksége.** Egyetlen megkeresztelt ember sem vonhatja ki magát e kötelezettség alól, ezért szükséges kialakítani a szinodális cselekvésre vonatkozó megfelelő képzéseket minden hívő számára. Minél inkább érez valaki az Egyház szolgálatára való elhívást, annál inkább éreznie kell a képzés sürgető voltát: a püspököknek, papoknak, diakónusoknak, megszentelt életet élő férfiaknak és nőknek és mindazoknak, akik tisztséget viselnek, szükségük van erre a képzésre, hogy a szinodális szemlélet szerint alakítsák át a hatalomgyakorlás és a döntéshozatal módját, és megtanulják kísérni a Lélekben való közösségi megkülönböztetést és beszélgetést. A felszentelt szolgálatra jelentkezőket szinodális stílusban és gondolkodásmódban kell képezni. A szinodalitás kultúrájának előmozdítása megköveteli, hogy a szemináriumok jelenlegi tantervét, illetve a teológiai tanárok képzését megújítsuk, hogy világosabb és határozottabb hangsúlyt kapjon a közösségi, missziós és résztvevő életre irányuló képzés. Az Egyház megújulásának középpontjában a hiteles szinodusi lelkiségre való nevelés áll.

60. Számos hozzászólás hangsúlyozza, hogy hasonló erőfeszítésekre van szükség **az Egyház által használt nyelvezet megújítása érdekében:** a liturgiában, az igehirdetésben és a katekézisben, az egyházi

⁹ FERENC PÁPA, *Reflexiós összefoglaló a szinodális folyamat kezdetén*, 2021. október 9.

művészetben, valamint a kommunikáció minden formájában, értve ezalatt a hívek és a szélesebb nyilvánosság elérését, illetve a média új és hagyományos formáit is. Anélkül, hogy szegényebbé tennénk vagy leértékelnénk az Egyház által hirdetett misztérium mélységét vagy hagyományának gazdagságát, a nyelv megújításának arra kell törekednie, hogy ezt a gazdagságot elérhetővé és vonzóvá tegye korunk emberei számára, ahelyett, hogy akadályt gördítene a megismerés útjába. Az evangélium inspirálóan friss nyelve, az Egyház történelmében megnyilvánuló inkulturációs képesség, valamint a digitális szférában már folyamatban lévő ígéretes kezdeményezések arra ösztönöznek, hogy bizalommal és elszántsággal álljunk egy olyan feladat elé, amely az evangélium hirdetésének hatékonysága szempontjából döntő fontosságú, hiszen ez az a cél, amelynek elérésére egy missziós-szinodális Egyháznak törekednie kell.

Kelt Rómában, 2023. május 29-én, a Boldogságos Szűz Máriának, az Egyház anyjának emléknapján.

MUNKALAPOK A SZINÓDUSI ÜLÉSRE

Bevezetés

Az IL „gyakorlati segédanyagul szolgál a 2023. októberi Szinódusi Közgyűlés lebonyolításában és előkészítésében” (IL 10. sz.), különösen is igaz ez az itt bemutatott munkalapokra. Azért készültek, hogy megkönnyítsék a „három, a kontinensek munkájából a legmarkánsabban kirajzolódó prioritásra” (IL 14. sz.) vonatkozó megkülönböztetést és hogy segítsék meghatározni azokat a konkrét lépéseket, amelyekre a Szentlélek hív, hogy szinodális Egyházként növekedjünk. A munkalapok bemutatásának, felépítésük magyarázatának és a használatukra vonatkozó útmutatásoknak ezért mindenekelőtt a Közgyűlés dinamikájába kell illeszkedniük.

A Közgyűlés dinamikája

A Közgyűlés az IL által felvetett kérdésekkel felváltva foglalkozik a plenáris üléseken (*Congregationes Generales*) és a csoportos megbeszéléseken (*Circuli Minores* ülések), az EK 14. cikkében lefektetettek szerint.

A Közgyűlés a különböző témákkal az IL által javasolt sorrendben foglalkozik. A munkát az A. szakasszal – „Egy szinodális Egyházért. Egy átfogó tapasztalat” (IL 17–42. sz.) – kezdi, azzal a céllal, hogy pontosabban meghatározza a szinodális Egyház alapvető jellemzőit, az Isten népe által e két év során megtett közös út tapasztalatából és az első szakaszban a lelkipásztori megkülönböztetésnek köszönhetően elkészült dokumentumokból kiindulva. Arra kérjük a Közgyűlést, hogy Isten Népeinek tapasztalatát holisztikus perspektívában, egészében és a maga összetettségében vizsgálja.

A Közgyűlés ezután a konzultációs szakaszban az IL B. szakaszában bemutatott három kiemelt témával foglalkozik (IL 43–60. sz.). Ez a szakasz három részre oszlik, ebből a témák mindegyikének egy-egy részt szentelünk, mégpedig „a szinódus három kulcsfogalmával kapcsolatban: közösség, misszió és részvétel” (IL 43. sz.): e három fogalom ezen sorrendjét a 44. pont magyarázza. A struktúra megfelel a munkalapok szerkezetének: ezek szintén három részre vannak bontva, amelyek mindegyike a B. szakasz megfelelő részének címét viseli, ezzel is kiemelve a kapcsolódását azokhoz:

- „B 1: Egy sugárzó közösség: Hogyan válhatunk egyre inkább az Istennel való egyesülésnek és az emberiség egységének jelévé és eszközévé?” (IL 46–50. sz.);
- „B 2: Társfelelősség a küldetésben: Hogyan oszthatnánk meg jobban az ajándékokat és a feladatokat az evangélium szolgálatában?” (IL 51–55. sz.);
- „B 3: Részvétel, felelősség és tekintély: Milyen folyamatok, struktúrák és intézmények működnek egy missziós-szinodális Egyházban?” (IL 3). (IL 56–60. sz.).

Mindhárom kiemelt témához öt munkalap készült, ezek mindegyike „bevezető gondolatokat ad az adott kérdéshez, amely így különböző, de egymást kiegészítő nézőpontokból dolgozható fel. Ezek az egyházi életnek a Kontinentális Közgyűlések munkája során kirajzolódott különböző csomópontjaihoz kapcsolódnak”. (IL 45. pont)

Az, hogy a munka egymást követő lépésekre van felosztva, nem szünteti meg a két szakasz közötti dinamikát: továbbra is Isten népe az A. szakaszban holisztikusan szemlélt tapasztalata az a kontextus, amelyen belül a B. szakaszban felvetett és ebben a tapasztalatban gyökerező kérdések elhelyezhetők. A Közgyűléstől elvárt erőfeszítés éppen abban áll, hogy „fenntartsa a feszültséget az átfogó szemlélet [...] és a megfelelő konkrét lépések meghatározása között” (IL 16. sz.). Az utóbbiak konkretizálják és elmélyítik az előbbieket, amelyek cserében előrettekintő szemléletmódot és kohéziót biztosítanak, megakadályozva, hogy a résztvevők elveszzenek a részletekben.

A Közgyűlés utolsó része a „termés betakarításának” van szentelve, vagyis konkrétan annak kidolgozására, miként tudunk együtt tovább haladni, folytatva az Isten népe által szerzett tapasztalatok feldolgozását,

előmozdítva a szükséges mélyreható, különösen is a teológiai és kánonjogi témájú tanulmányokat, szem előtt tartva a Szinódusi Közgyűlés 2024 októberében tartandó második ülését.

A Közgyűlés mindvégig a Lélekben való beszélgetés módszere szerint halad előre (vö. IL 32–42. sz.), a megfelelő módon alkalmazva azt. Így kapcsolatban marad azzal a szemléletmóddal, amely az egész szinódusi folyamatot jellemezte, saját tapasztalata révén pedig jobban meg tudja majd különböztetni, hogy miként válhat az az Egyház mindennapi életének részévé és hogy milyen közös megközelítés tudja szolgálni Isten akaratának felismerését.

A munkalapok használata

A munkalapok segédeszközként szolgálnak a B. szakaszban meghatározott három kiemelt témakör 2023. októberi feldolgozásához. Ezért ezek nem olyanok, mint egy könyv egymás utáni fejezetei és nem is tekinthetők egy-egy témáról szóló rövid tanulmányoknak, inkább „kitöltendők”, mintsem „olvasandók”, abban az értelemben, hogy keretet adnak az imádság és a személyes elmélkedés számára a csoportos és plenáris megosztásra való felkészülésben. Hasonlóképpen az egyházi élet minden szintjén használhatók a szinódusi jellegű találkozókon, ahol bizonyos témákat mélyrehatóan kell megvizsgálni. Nem arra szolgálnak, hogy egymás után foglalkozzunk velük: mindegyikkel az IL B. szakasza megfelelő részével együtt kell foglalkozni, de lehet akár az összes többitől függetlenül is.

Valamennyi munkalap ugyanazt a felépítést követi: a címben megfogalmazott és az első szakasz eredményeiből adódó kérdés rövid kontextusba helyezésével kezdődik, ezután megjelöli a megfontolásra ajánlott kérdéseket, végül különböző perspektívákat (teológiai, lelkipásztori, egyházi stb.), dimenziókat és szinteket (plébánia, egyházmegye stb.) mutatnak be, amelyek kifejezésre juttatják Isten népe tagjainak, karizmáinak és szolgálatainak, valamint a meghallgatási szakaszban megfogalmazott kérdéseinek konkrét valóságát. Az egyes munkalapokon felvonultatott impulzusok széles köre megfelel annak az igénynek, hogy hűek maradjunk a konzultáció során összegyűjtött gazdagsághoz és sokszínűséghez, de nem alakítja a munkalapot minden pontjában megválaszolendő kérdőívvé. Egyes impulzusokat a világ egyes régióiban, másokat pedig más területeken találnak majd különösen inspirálóan. Mindenkit arra kérünk, hogy válassza ki azokat a tapasztalatokat, amelyeket a legőszintebben megoszthatónak érez: a közös munkához ez lesz az ő hozzájárulása.

Minden munkalap a címben megjelölt témára összpontosít, követi az IL által megadott kereteket, de nem ismétli meg annak tartalmát és nem is fejti ki részletesen. A munkalapok a konzultációs szakasz összes dokumentumával együtt képezik a munka alapját: „Arra kérjük a Szinódus résztvevőit, hogy a Közgyűlésre való felkészülés során tartsák szemük előtt a korábbi dokumentumokat, különösen a DTC-t és a különböző Kontinentális Közgyűléseinek záródokumentumait, valamint a Digitális Szinódus jelentését és azokat is használják fel saját meggondolásaikhoz”. (IL 9. sz.). Nem a semmiből kell tehát elindulnunk, hanem a már megkezdett utat folytatnunk. Ezen okból, valamint helyszűke miatt a munkalapok nem nyújtják a különböző témák szisztematikus feldolgozását és nem is mélyítik el azokat, illetve az, hogy a szinódusi folyamat bizonyos pontokat prioritásként emelt ki, nem jelenti azt, hogy más témák kevésbé lennének fontosak. A lapokon az Isten népével folytatott konzultáció alapján javasolt kérdések csupán belépési pontok, amelyek konkretizálják az egész folyamatot mozgó és vezető alapvető kérdést: „Hogyan valósul meg a ma különböző szinteken (a helyitől az egyetemesig) zajló »együttvándorlás«, annak érdekében, hogy az Egyház a rábízott küldetésnek megfelelően hirdesse az evangéliumot; és milyen lépésekre hív minket a Lélek, hogy szinodális Egyházként növekedjünk?”.

A munkalapok között nyilvánvalóan vannak érintkezési pontok, sőt átfedések is, még a különböző részekhez tartozók esetében is. Ezek azonban nem jelentenek ismétlődést, mivel a munkalapokat úgy tervezték, hogy egymástól függetlenül is használhatók legyenek. Az érintkezések ráadásul egyértelművé teszik, hogy a tárgyalt témák számos ponton kapcsolódnak egymáshoz.

Az Isten népe által folytatott konzultáció során felmerült kérdések részben olyan témákat érintenek amelyekről már van hivatkozható elvi és teológiai feldolgozás: itt csak az elváltak és újraraházasodottak

befogadását említjük, amellyel az *Amoris laetitia* szinódus utáni apostoli buzdítás foglalkozik vagy a liturgia inkulturációját, amely az Istentiszteleti és Szentségi Fegyelmi Kongregáció *Varietates legitimae* (1994) című instrukciójának témája. Az ilyen témákkal kapcsolatban rendre megfogalmazódó kérdéseket nem szabad elhamarkodottan elutasítani, hanem a megkülönböztetés tárgyává kell tenni, erre pedig a Szinódusi Közgyűlés a megfelelő fórum. Különösen azt kell megvizsgálni, hogy milyen valós vagy vélt akadályok lehetetlenítették el a fent említett lépések megtételét és ezek leküzdésére mit kell tenni. Ha a fennakadás oka például az általános információhiány, akkor fokozni kell a kommunikáció javítására irányuló erőfeszítéseket. Ha viszont annak tudható be, hogy a dokumentumok konkrét helyzetekre vonatkozó alkalmazását nehéz megragadni vagy hogy nehezen ismerünk magunkra bennük, akkor a megfelelő válasz az lehet, ha a szinódusi úton az Isten népe hatékonyan magáévá teszi a dokumentum tartalmát. Egy másik eset az lehet, amikor egy kérdés újbóli felbukkanása azt jelzi, hogy szükség van a valóság megváltozására vagy a kegyelem „túláradására”, ami megköveteli a hit letéteményeséhez és az Egyház élő hagyományához való visszatérést.

Számos ilyen témában a Püspöki Szinódus XVI. Rendes Közgyűlésének első ülészakán nehéz lesz végleges iránymutatásokat kidolgozni. Ezért döntött úgy a Szentatya, hogy a Szinódusi Közgyűlés két ülészakban kerül megrendezésre. Az első ülészak fő célja, hogy felvázolja a szinodális stílusban elvégzendő mélyreható tanulmányozás irányait, megjelölve a bevonandó érintett szereplőket, hogy a 2024 októberében tartandó második ülészakon befejeződhessen a megkülönböztetés, vagyis a szinódusi egyházként való növekedés érdekében konkrét javaslatok szülessenek, amelyeket a Szentatya elé kell terjeszteni.

B 1. Egy kisugárzó közösség

Hogyan válhatunk még inkább az Istennel való egyesülésnek és az egész emberiség egységének jelévé és eszközévé?

B 1.1. Egy szinodális Egyházban milyen módon táplálja a közösséget a felebaráti szeretet, az igazságosság iránti elkötelezettség és a közös otthonról való gondoskodás?

a) Egy szinodális Egyházban központi helyet foglalnak el a szó eredeti értelmében vett szegények, azaz a nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élő emberek. Ők a gondoskodásunk címzettjei, de mindenekelőtt egy olyan jó hír hordozói, amelyet az egész közösségnek meg kell hallania, vagyis az Egyháznak elsősorban tanulnia kell tőlük (vö. Lk 6,20; EG 198). A szinodális Egyház főszereplőknek ismeri el és előtérbe állítja őket.

b) A közös otthonról való gondoskodás közös cselekvést igényel: számos probléma – például az éghajlatváltozás – megoldása az egész emberi család áldozatvállalását kívánja meg. Ez a terület már most is a találkozás és az együttműködés intenzív megtapasztalásának színtere más Egyházak és keresztény közösségek tagjaival, más vallások híveivel, valamint jóakarátú nőekkel és férfiakkal. Ez az elköteleződés több szinten megkívánja a következetes cselekvés képességét, így a katekézis és a lelkipásztori munka, az egyes élethelyzetek támogatása és az egyházi vagyon (ingatlanok és pénzügyek) kezelése területén is.

c) A migráció korunk jellemzője, és „a migránsok olyan »paradigmát« jelentenek, amely képes korunkat megvilágítani”.¹⁰ Jelenlétük arra hív, hogy velük is együtt-járjunk, különösen, ha katolikus hívőkről van szó. Arra buzdít, hogy kapcsolatba lépjünk származási országaik Egyházaival és lehetőséget nyújtsunk megtapasztalni az Egyház sokszínűségét, például a Keleti Katolikus Egyházak szörványain keresztül.

d) Egy szinodális Egyház egy széttöredezett és polarizált világban prófétai tanúságtétel lehet, különösen akkor, ha tagjai határozottan kiállnak a többi állampolgárral való együttműködés mellett a közös érdekében. Azokon a vidékeken, amelyeket súlyos konfliktusok terhelnek, ez azt kívánja meg, hogy képesek legyünk a megbékélés munkatársaivá és a kiengesztelődés művelőivé lenni.

e) „Minden keresztény személy és közösség arra hivatott, hogy Isten eszköze legyen a szegények felszabadítására és támogatására” (EG 187). Ez magában foglalja, hogy készek legyünk a nyilvánosság előtt kiállni értük, ügyeiknek szócsövei lenni, illetve elítélni az igazságtalanságot és a megkülönböztetést, miközben igyekszünk elkerülni, hogy cinkosaivá váljunk az igazságtalanság felelőseinek.

Megfontolandó kérdések

Az együtt-járás azt jelenti, hogy senkit sem engedünk lemaradni, és lépésről lépésre együtt haladunk azokkal, akiknek ez nehezebb. Hogyan építhetünk egy olyan szinodális Egyházat, amely képes előmozdítani a legkisebbek részvételét az Egyházban és a társadalomban?

Javaslatok az imára és az előkészítő elmélkedésre

1) Az igazságosság és az irgalmasság cselekedetei Krisztus küldetésében való részvételünk egyik formáját jelentik, ezért minden megkeresztelt arra hivatott, hogy tevékenyen részt vállaljon ezekből. Hogyan lehet ezt a tudatosságot felébreszteni, ápolni és erősíteni a keresztény közösségekben?

2) A mai világunkat jellemző egyenlőtlenségek az Egyházban is jelen vannak, távolság van például a gazdag és a szegény országok Egyházaival vagy egy ország gazdagabb és szegényebb régióinak közösségei között. Milyen eszközökre van szükségünk ahhoz, hogy együtt, Egyházként legyőzzük ezeket az egyenlőtlenségeket és megtapasztaljuk az ajándékok mindenkire kiterjedő cseréjét?

¹⁰ A PÜSPÖKI SZINÓDUS XV. EGYETEMES KÖZGYŰLÉSE, *A fiatalok, a hit és a hivatástisztázás*, Záródokumentum, 2018. október 27., 25.

3) Milyen erőfeszítéseket tettünk a szinodális út során annak érdekében, hogy teret adjunk a legszegényebbek hangjának és integráljuk, amit ők tudnak nyújtani? Milyen tapasztalatokat szereztek Egyházaink a szegényeknek a közösség főszereplőiként való támogatása terén? Mire van szükségünk ahhoz, hogy még jobban bevonjuk őket közös utunkba, és hagyjuk, hogy megítéljék, eléggé befogadó-e az eljárásmodunk?

4) Hogyan tudunk a migránsok befogadására úgy tekinteni, mint annak lehetőségére, hogy más kultúrájú emberekkel együtt-járjunk, különösen, ha ugyanazt a hitet valljuk? Milyen helyet foglalnak el a migránsok közösségei a helyi lelkipásztorkodásban? Hogyan jelenthet a Keleti Katolikus Egyházak diaszpórája lehetőséget arra, hogy megtapasztaljuk az egységet a sokféleségben? Hogyan lehet kapcsolatot teremteni a származási és befogadó országok Egyházai között?

5) Tudja-e a keresztény közösség, hogyan haladjon együtt a társadalom egészével a közjó építésében, vagy úgy lép fel, hogy csak a saját érdekeit védi? Tud-e tanúságot tenni arról, hogy a politikai polarizáción túl lehetséges az egység megvalósítása? Milyen eszközei vannak, hogy képessé váljon ezekre? A közjó érdekében végzett munka szövetségek és koalíciók létrehozását igényli: milyen megkülönböztetési kritériumokat kell alkalmaznunk ennek során? A közösség hogyan kíséri politikailag elkötelezett tagjait?

6) A közös otthonunkról való gondoskodás során milyen tapasztalatokat szereztünk a Katolikus Egyházon kívüli emberekkel, csoportokkal és mozgalmakkal történő együtt-járásról? Mit tanultunk eközben? Milyen előrelépés történt a közös otthonunk hatékony gondozásához szükséges különböző szintű cselekvések összehangolása terén?

7) A szegényekkel és kirekesztettekkel való találkozásnak és együtt-járásnak gyakran az az első lépése, hogy hajlandóak vagyunk meghallgatni őket. El kellene-e ismernie az Egyháznak a meghallgatást és a kísérést sajátos szolgálatként azok esetében, akik ezt vállalják? Hogyan támogathatja a szinodális Egyház azokat, akik ilyen kísérést nyújtanak másoknak? Hogyan ismerhetjük el egyháziilag azokat, akik hitelesen és hivatásszerűen járulnak hozzá az igazságos társadalom kialakításához és a közös otthonunkról való gondoskodáshoz?

B 1.2. Hogyan tudja egy hiteles Egyház hihetővé tenni azt az ígéretet, hogy „az igazság és a hűség találkoznak” (Zsolt 85,11)?

A szinódusi út első szakasza során a legfontosabb téma a befogadásra és kísérésre irányuló keresztény meghívás volt és annak megértése, hogy ezek révén miként találkozunk az Úrral. A DTC a sátor bibliai képét választotta, a sátorét, amely tágassá válik (vö. Iz 54,2), ezzel akarta kifejezni azt a meghívást, hogy erős gyökerekkel rendelkező közösségé váljunk, amely így képes lesz megnyílni mások felé. A Kontinentális Közgyűlések a saját kontextusukból kiindulva más szimbólumokat is ajánlottak, amelyek megragadják az Egyház küldetésének lényegi dimenzióját, a befogadást: Ázsia az alázat, a felebaráttal és Istennel való találkozás bemutatásaként a cipőjét levevő és a küszöböt átlépő ember képét javasolta; Óceánia a hajóét; Afrika pedig úgy ábrázolná az Egyházat, mint Isten családját, amely képes az összetartozást és a befogadást minden egyes tagnak a maga különbözőségében felajánlani.

A képek sokfélesége mögött egységes szándékot érzékelhetünk: az Egyház mindenütt arra törekszik, hogy megújítsa küldetését, hogy befogadó és vendégszerető közösség legyen, hogy Krisztussal találkozzon azokban az emberekben, akiket befogad, valamint hogy Jézus jelenlétének hordozója és az evangélium igazságának hiteles hirdetője legyen minden ember életében. Nagyon nagy szükség van arra, hogy az Urat és Mestert utánozva megéljük a látszólagos paradoxont: „bátran hirdessük hiteles tanítását, ugyanakkor tanúságot tegyünk a radikális befogadásról és elfogadásról” (vö. DTC 30).

Ezen a ponton a szinodális folyamat alkalmat ad arra, hogy alázatos és őszinte módon mélyreható vitát kezdeményezzünk. Egyeseket meglephet, hogy az ebből a vitából születő kérdéseket missziós perspektívába helyezzük. Ezek a találkozások nem benuháshoz vezettek, hanem azt a reményt táplálták, hogy a Szinódus a misszió megújulásának katalizátora lesz és ösztönzésével be tudjuk foltozni az Egyház kapcsolatainak szövetét.

A szinódus résztvevői a legkülönbözőbb kontextusokban fejezik ki vágyukat a valódi befogadásra:

a) a Kontinentális Közgyűlések záródokumentumai többször megemlítik azokat, akik úgy érzik, hogy az Egyház nem fogadja el őket, például az elváltak és újrarázasodottak, a poligám házasságban élők vagy az LMBTQ+ személyek;

b) kiemelik, hogy a bőrszín, etnikai hovatartozás, törzs, osztály vagy kaszt alapján történő megkülönböztetés miatt, amelynek formái Isten népe körében is jelen vannak, egyesek kevésbé fontosnak vagy nem szívesen látottnak érzik magukat a közösségben;

c) gyakran beszélnek arról, hogy számos akadály – a gyakorlati jellegűektől egészen a kulturális előítéletekig – a fogyatékkal élő személyek kirekesztésének formáit eredményezi, amelyeket le kell építeni;

d) beszámolnak aggodalmukról amiatt, hogy a szegények, akikhez az örömhír elsősorban szól, túl gyakran a keresztény közösségek perifériájára szorulnak (pl. menekültek, migránsok és száműzöttek, utcagyerekek, hajléktalanok, az emberkereskedelem áldozatai stb.);

e) végül pedig a Kontinentális Közgyűlések dokumentumai megjegyzik, hogy fenn kell tartani a szinodális megtérés és az Egyházon belül áldozattá vált, illetve a perifériára szorult emberek iránti gondoskodás közötti kapcsolatot; különösen is hangsúlyozzák az igazságosság gyakorlásának elsajátítását mint az Egyház tagjai által megsebzettekkel, különösen a visszaélések valamennyi formájának áldozataival és túlélőivel való törődés egyik formáját;

f) emellett szólnak a leginkább figyelmen kívül hagyott hangok meghallgatásáról, ezt úgy határozzák meg, mint a szeretetben és igazságosságban való növekedés útját, amelyre az evangélium hív bennünket.

Megfontolandó kérdések

Milyen lépéseket tehet a szinodális Egyház annak érdekében, hogy Urának és Mesterének nyomdokait kövesse, aki feltétel nélküli szeretettel lép oda mindenkire és az evangéliumi igazság teljességét hirdeti?

Javaslatok imára és előkészítő elmélkedésre

- 1) Milyen hozzáállással közeledünk a világhoz? Képesek vagyunk-e felismerni benne a jót és ugyanakkor igyekszünk-e prófétai módon elítélni mindazt, ami sérti az embereket, az emberi közösségeket és a teremtés méltóságát?
- 2) Hogyan tudunk prófétai módon megszólalni, hogy leplezzük a rossz gyökereit, de ezzel ne okozzuk közösségeink további széthullását? Hogyan válhatunk olyan Egyházzá, amely nem söpri szőnyeg alá a konfliktusokat és nem fél teret adni a nézeteltéréseknek sem?
- 3) Hogyan tehetjük a közelséget és a kapcsolatteremtést újra az Egyház küldetésének középpontjává, „az emberekkel együtt-járva, ahelyett, hogy kizárólag róluk vagy nekik beszéljünk”?
- 4) Hogyan tudunk együtt-járni a fiatalokkal a szinódus utáni apostoli buzdítás, a *Christus vivit* szellemében? Hogyan válhat „a fiatalok preferálása választások során” szinodális szempontból lelkipásztori stratégiáink középpontjává?
- 5) Miként tehetünk konkrét lépéseket afelé, hogy igazságot szolgáltassunk az egyházi tisztségviselők vagy szolgálattevők által elkövetett szexuális, lelki, pénzügyi, hatalmi és lelkiismereti visszaélések áldozatainak és túlélőinek?
- 6) Hogyan tudunk alkalmakat teremteni arra, hogy azok, akik úgy érzik, hogy az Egyház megsértette és a közösség nemkívánatosnak bélyegezte őket, megérezzék, hogy elismerik, befogadják és nem ítélik el őket és szabadon feltehetik kérdéseiket? Az *Amoris laetitia* szinódus utáni apostoli buzdítás fényében milyen konkrét lépésekre van szükség azok eléréséhez, akik élethelyzetük és szexualitásuk miatt kirekesztve érzik magukat az Egyházból (pl. elváltak és újrászórtak, poligám házasságban élők, LMBTQ+ személyek stb.)?
- 7) Hogyan lehetünk nyitottabbak és befogadóbbak a migránsok és menekültek, az etnikai és kulturális kisebbségek és az őshonos közösségek iránt, akik régóta az Egyházzal tartoznak, de gyakran a perifériára szorulnak? Hogyan tehetünk tanúságot arról, hogy jelenlétük ajándék?
- 8) Milyen fizikai és kulturális akadályokat kell lebontanunk ahhoz, hogy a fogyatékkal élők a közösség teljes jogú tagjainak érezhessék magukat?
- 9) Hogyan értékelhetjük az idősek hozzájárulását a keresztény közösség és a társadalom életében?

B 1.3 Hogyan alakulhat és fejlődhet egy dinamikus kapcsolat, amelyben megvalósul az Egyházak ajándékainak kölcsönös cseréje?

A közösség, amelynek megélésére az Egyház meghívást kapott, egy olyan dinamikus kapcsolatban él, amelyben megvalósul az ajándékok egymás közötti cseréje és amely tanúságot tesz a sokféleségben rejlő transzcendens egységről. Az eddigi színódusi út egyik legfontosabb ajándéka, hogy újra felfedeztük a sokféleségben rejlő gazdagságot és mély összetartozásunkat. Ez a sokféleség és az összetartozás nem jelent fenyegetést egymásra, hanem megadja annak keretét, hogy mélyebben elfogadjuk egységünket a teremtett világgal, a hivatásunkkal és küldetésünkkel.

A színódusi folyamatot a helyi Egyházak szintjén lelkesnek és elevennek tapasztalták meg, különösen akkor, amikor lehetőség nyílt a Lélekben való beszélgetésre. Az DTC törekedett megragadni ennek az eleven valóságnak a különböző formáit, ugyanakkor hangsúlyozta a különböző kontextusokban felmerült kérdések és témák rendkívüli konvergenciáját. A Kontinentális Közgyűlések az egyházi élet bizonyos aspektusait mind értékes ajándékként fedezték fel nagyon különböző kontextusokban. Ugyanakkor a kontinensek mélyebb kapcsolatba kerültek azzal a sokféleséggel, amely az eltérő régiókat jellemzi: az egyazon kontinensen lévő Egyházak közötti különbségekkel, valamint a katolicitás kifejezésének különbségeivel azokban az esetekben, amikor a migrációs hullámok és a diaszpóra-közösségek kialakulása eredményeként római katolikus és keleti egyházi közösségek élnek ugyanazon a területen. Ahogyan az egyik Kontinentális Közgyűlés beszámolt róla, nagyon konkrétan megtapasztalták magukat „közösségek közösségeiként”, de azt is kifejtette, hogy ebből milyen ajándékok és milyen feszültségek születnek.

Ezek a találkozások közös megfigyelésekhez és világos elvárások megfogalmazásához is vezettek:

a) kívánják, hogy jobban engedjük megmutatkozni és ismerjük is meg az egyes régiók és egyházak különböző hagyományait a gyakran latin/nyugati dominanciájú egyházi és teológiai kommunikációban. A megkereszteltek méltósága számos kontextusban kulcsfontosságú pontnak bizonyul, illetve különösen a Keleti Katolikus Egyházak tagjai számára a keresztény beavatás szentségeiben ünnepeelt húsvéti misztérium továbbra is a keresztény identitásról és a szinodális Egyházzal való gondolkodás középpontjában áll;

b) a szinodalitás terén a Keleti Katolikus Egyházak nagy múlttal és jelentős tapasztalattal rendelkeznek, amelyben osztoznak az ortodox egyházakkal, a jelen színódusi folyamat eszmecseréi és döntései során erre a hagyományra szeretnék figyelmet fordítani;

c) hasonlóképpen vannak olyan sajátos és különleges élethelyzetek, amelyekkel a diaszpórában élő keleti keresztények új kontextusban, ortodox testvéreikkel együtt szembesülnek. Kívánatos, hogy a diaszpórában élő Keleti Katolikus Egyházak megőrizhessék identitásukat, és ne csak mint etnikai közösségeket, hanem mint *sui iuris* egyházakat ismerjék el, amelyek gazdag lelki, teológiai és liturgikus hagyományokkal rendelkeznek és a mai, globális kontextusban hozzájárulnak az Egyház küldetéséhez.

Megfontolandó kérdések

Hogyan tudják az egyes helyi Egyházak, amelyek a saját környezetükben kapnak küldetést a misszióra, az egy Katolikus Egyházon belül erősíteni, előmozdítani és gyakorlattá tenni az ajándékok cseréjét a többi helyi Egyházzal? Mi jelenthet segítséget a helyi Egyházaknak az Egyház katolicitásának előmozdításához az egység és a sokféleség harmonikus kapcsolatában, az egyes Egyházak sajátosságainak megőrzésével?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

1) Miként mélyíthetjük el annak tudatát, hogy az Egyház, amely egy és katolikus, most és kezdettől fogva gazdag és változatos sokféleség hordozója?

2) Milyen gesztusokkal tudnának a helyi Egyházak befogadó szeretetet tanúsítani annak érdekében, hogy részesüljenek az egyházi ajándékok kölcsönös cseréjéből, és ez a közösség a liturgia, a lelkiség, a lelkipásztorkodás és a teológiai reflexió területén is megnyilvánuljon? Különösképpen pedig hogyan

lehetne elősegíteni a Keleti Katolikus Egyházak és a latin Egyház között a tapasztalatcserét és a szinodalitásról alkotott képek megosztását?

3) Hogyan tudna a latin Egyház nyitottabbá válni a Keleti Katolikus Egyházak lelki, teológiai és liturgikus hagyományai iránt?

4) Hogyan tudják a diaszpórában élő Keleti Katolikus Egyházak megőrizni identitásukat, és miként lehetne elérni, hogy őket etnikai közösségeknél többként ismerjék el hazájukban?

5) Egyes egyházak rendkívül bizonytalan körülmények között élnek. A többi Egyház hogyan tudna enyhíteni gondjaikon és reagálni szükségleteikre, gyakorlatra váltva Pál apostol tanítását, aki arra kérte a görögországi Egyházakat, hogy nagylelkűen támogassák a jeruzsálemi közösséget: „Most az ő szükségüket a ti bőségetek enyhíti, hogy majd az ő bőségük nektek szolgáljon szükségetekben segítségül, s így (a javak) kiegyenlítődjenek” (2Kor 8,14)? Milyen szerepet játszhatnak ebben a szentszéki és a globális intézmények, amelyek a szeretet szolgálatára szentelik magukat?

6) A Tanítóhivatal tanításában és az egyetemes szintű egyházi normákban miként tudjuk figyelembe venni és értékelni a helyi Egyházak hozzájárulását és tapasztalatait?

7) Egy egyre inkább globalizált és hálózatokba kapcsolt világban hogyan lehet fejleszteni az ugyanazon régió és a különböző kontinensek helyi egyházainak kapcsolati hálóját? Hogyan adhat lehetőséget a növekvő emberi mobilitás és ezáltal a bevándorló közösségek jelenléte az Egyházak közötti kapcsolatok kiépítésére és az ajándékok cseréjére? Hogyan lehet építő módon kezelni a különböző kultúrájú és különböző hagyományokat ápoló hívők között esetlegesen felmerülő feszültségeket és félreértéseket?

8) Hogyan segíthetik elő az Egyház intézményei – kezdve a Szentszéknek alárendelt intézményekkel és a Római Kúria dikasztériumaival – az ajándékoknak az Egyházak közötti áramlását?

9) Hogyan lehet a tapasztalatok és ajándékok cseréjét aktívvá és gyümölcsözővé tenni nemcsak a különböző helyi Egyházak között, hanem az Isten népén belül a különböző hivatások, karizmák és lelkiségek között is, beleértve a megszentelt élet intézményeit és az apostoli élet társaságait, a laikus társulásokat és mozgalmakat, valamint az új közösségeket? Miként lehet biztosítani a szemlélődő élet közösségeinek részvételét ebben a cserében?

B 1.4. Egy szinodális Egyház hogyan teljesítheti küldetését egy megújult ökumenikus elkötelezettség fényében?

„A szinodalitásnak az útja, amelyen a Katolikus Egyház jár, ökumenikus és ökumenikusnak kell lennie, ahogyan az ökumenikus út is szinodális.”¹¹ A szinodalitás közös kihívás, amely minden krisztushívót érint, ahogyan az ökumené is elsősorban közös út (syn-odos), amelyet más keresztényekkel együtt járunk be. A szinodalitás és az ökumenizmus két út, amelyet együtt, egy közös céllal kell végigjárni: egy hitelesebb keresztény tanúságtétel céljával. Ez különböző szinteken az „élet ökumenizmusában” való együttélés formáját öltheti, beleértve a felekezetek tagjai közötti házasságokat és beleértve a legnagyobb cselekedetet: amikor valaki a Krisztusba vetett hitéről tanúságot téve életét adja a vértanúság ökumenizmusában.

A szinodális Egyház építése iránti elkötelezettségnek számos ökumenikus következménye van:

a) az egy keresztség által minden keresztény részesül a *sensus fidei*-ben (a hit természetfeletti értelme érke; vö. LG 12), ezért egy szinodális Egyházban minden megkeresztelt emberre érvényes, hogy figyelmesen meg kell hallgatni;

b) az ökumenikus út az ajándékok egyfajta cseréje és az egyik ajándék, amelyet a katolikusok más felekezetű keresztényektől kaphatnak, éppen a szinodális tapasztalat (vö. EG 246). A szinodalitásnak mint az Egyház konstitutív dimenziójának újrafelfedezése az ökumenikus, különösen az ortodoxokkal folytatott párbeszéd egyik gyümölcse;

c) az ökumenikus mozgalom a szinodalitás kísérleti terepe, különösen az annak különböző szintjein megvalósuló párbeszéd és konszenzuskeresés módszerei jelenthetik az inspiráció forrását;

d) a szinodalitás az Egyház „folyamatos reformjának” része, mivel a Katolikus Egyház elsősorban belső reformja révén – amelyben a szinodalitás alapvető szerepet játszik – közeledik a többi keresztényhez (UR 4.6);

e) kölcsönös kapcsolat áll fenn a Katolikus Egyház szinodális berendezkedése és az ökumenikus elköteleződés hitelessége között;

f) az Egyházak között bizonyos szinodalitás megtapasztalható akkor, amikor a különböző közösségekből származó keresztények Jézus Krisztus nevében közös imára, cselekvésre és közös tanúságtételre, valamint rendszeres konzultációra és egymás szinodális folyamataiban való részvételre gyűlnek össze.

Valamennyi Kontinentális Közgyűlés záródokumentuma kiemeli a Szinódus és az ökumenizmus közötti szoros kapcsolatot és néhányuk ennek egész fejezetet szentel. Valójában mind a szinodalitás, mind pedig az ökumenizmus Isten népének keresztségi méltóságában gyökerezik és együttesen hívnak megújult elkötelezettségre a missziós-szinodális Egyház víziója iránt. A meghallgatás és a párbeszéd folyamatai arra hívnak, hogy egy nem uniformizáló, hanem a legitim sokféleségben egységet megélő közösségben növekedjünk. Rávilágítanak a társfelelősség tudatosításának szükségességére, mivel a különböző szinteken hozott döntéseink és gyakorolt cselekedeteink Krisztus Testének minden tagját érintik. Ezek a megtérés párbeszédében a bűnbánat, a megbocsátás és a kiengesztelődés lelki folyamatai, amelyek az emlékezet gyógyulásához vezethetnek.

Megfontolandó kérdések

Hogyan segíthetnek az ökumenikus út tapasztalatai és gyümölcsei egy szinodálisabb Katolikus Egyház építésében; hogyan segítheti a szinodalitás a Katolikus Egyházat abban, hogy teljesebb választ adjon Jézus imájára: „hogymindnyájan egyek legyenek ... hogy a világ higgyen” (vö. Jn 17,21)?

¹¹ FERENC PÁPA, *Beszéd Őszentségéhez, Mar Awa III. asszír keleti katolikosz-pátriárkához*, 2022. november 19.

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

- 1) A Szinódus alkalom arra, hogy más Egyházaktól és egyházi közösségektől tanuljunk és „learassuk, amit a Lélek elvetett bennük mint ajándékot számunkra is” (EG 246). Mit tanulhatnak (újra) a katolikusok más keresztények és az ökumenikus mozgalom szinodális tapasztalataiból?
- 2) Hogyan tudjuk előmozdítani Isten népének aktív részvételét az ökumenikus mozgalomban? Mi lehet a megszentelt életet élők, a különböző felekezetű házaspárok és családok, a fiatalok, az egyházi mozgalmak és az ökumenikus közösségek sajátos fontos hozzájárulása?
- 3) Milyen területeken van szükség „az emlékezet gyógyítására” a más Egyházakkal és egyházi közösségekkel való kapcsolat tekintetében? Hogyan építhetünk fel együtt egy „új emlékezetet”?
- 4) Hogyan lehet jobbá tenni az „együtt-járásunkat” a más hagyományú keresztényekkel? Hogyan nyújthatna erre lehetőséget a Niceai Zsinat (325–2025) 1700. évfordulójáról való közös megemlékezés?
- 5) „Az egységnek a püspöki szolgálata szorosan kapcsolódik a szinodalitáshoz”.¹² Hogyan kell a püspöknek, aki „az egység látható elve és alapja” (LG 23), meghívása szerint előmozdítania a részegyházban szinodális módon az ökumenizmust?
- 6) Hogyan járulhat hozzá a jelenleg zajló szinodális folyamat ahhoz, hogy megtaláljuk „a primátus gyakorlásának azt a formáját, amely semmiképpen nem tagadja meg küldetésének lényegét, de nyitott az új helyzetre”?¹³
- 7) Hogyan segíthetik, támogathatják és motiválhatják a Keleti Katolikus Egyházak a latin Egyházat a közös szinodális és ökumenikus elkötelezettségben? Hogyan tudja a latin Egyház a diaszpórában támogatni és erősíteni a keleti katolikus hívek identitását?
- 8) Miként ösztönözhet Ferenc pápa ökumenikus mottója – „Járjunk együtt, dolgozzunk együtt, imádkozzunk együtt”¹⁴ – a keresztények egysége iránti megújított szinodális elkötelezettségre?

¹² KERESZTÉNY EGYSÉGTÖREKVÉS PÁPAI TANÁCSA, *A püspök és a keresztények egysége. Ökumenikus vademecum*, 2020. június 5, 4.

¹³ SZENT II. JÁNOS PÁL PÁPA., *Ut unum sint* enciklika, 1995. május 25, 95; idézve: EG 32 és EC 10.

¹⁴ FERENC PÁPA, *Beszéd a genfi ökumenikus imatálalkozón*, WCC (Genf), 2018. június 21.

B 1.5. Hogyan ismerhetjük fel és gyűjthetjük össze a kultúrák kincseit és hogyan fejleszthetjük a vallások közötti párbeszédet az evangélium fényében?

Az emberek meghallgatása megköveteli, hogy meghallgassuk a kultúrákat is, amelyekben élnek, tudva, hogy minden kultúra folyamatos fejlődésben van. A szinodális Egyháznak meg kell tanulnia, hogy miként mutassa be megfelelőbb módon az evangéliumot a helyi kultúrákban és kontextusokban, a megkülönböztetés során abból a tudatból kiindulva, hogy a Lélek olyan tágasságot ad az Egyháznak, hogy kivétel nélkül minden kultúrát be tud fogadni. Ezt az a tény bizonyítja, hogy a helyi Egyházakat már most is erős sokszínűség jellemzi, ami áldást jelent. Különböző nemzetiségek és etnikai csoportok, valamint a keleti és a nyugati hagyományból származó hívők élnek egymás mellett: ezzel a gazdagsággal nem mindig könnyű együtt élni, így megosztottság és konfliktusok forrásává válhat.

Emellett korunkat egy új kultúra, a digitális környezet és az új médiumok elsöprő ereje jellemzi. Amint a Digitális Szinódus kezdeményezése is mutatja, az Egyház ebben a világban már most is jelen van sok keresztény, különösen a fiatalok tevékenysége által. Valami azonban továbbra is hiányzik: annak mélyebb tudatosítása, hogy ez a környezet milyen lehetőségeket kínál az evangelizációnak, illetve a – különösen is antropológiai szempontú – gondolkodás az általa támasztott kihívásokról.

A Kontinentális Közgyűlések dokumentumaiból különböző feszültségek rajzolódnak ki, amelyeket nem szabad a szőnyeg alá söpörni, hanem a dinamizmus forrásaként kell értékelni.

a) az evangélium kapcsolatában a helyi kultúrákkal, azok különböző tapasztalataival és álláspontjaival: egyesek az egyetemes Egyház hagyományainak átadását úgy értelmezik, mint a helyi kultúrákra kényszerítést, sőt, mint a gyarmatosítás egy formáját, míg mások úgy vélik, hogy a Lélek minden kultúrában cselekszik és mindegyiket képessé teszi arra, hogy kifejezze a keresztény hit igazságait. Megint mások szerint a keresztények nem vehetnek át vagy tehetnek magukévá a kereszténységet megelőző kulturális gyakorlatokat.

b) a kereszténység kapcsolatában más vallásokkal: bár a más vallások követőivel folytatott párbeszédet és kapcsolatépítést illetően nagyon gyümölcsöző tapasztalatok vannak, egyes régiókban megjelennek a nehézségek, az elzárkózás és a bizalmatlanság jelei, sőt, vallási konfliktusok is, egészen a közvetlen vagy közvetett üldözésig. Az Egyház hidakat kíván építeni a béke, a megbékélés, az igazságosság és a szabadság előmozdítása érdekében, de vannak olyan helyzetek is, amelyekben a türelem a feladatunk és a megmaradás a változásba vetett reményben;

c) az Egyház kapcsolatában a nyugati kultúrával és a kulturális gyarmatosítás formáival: a világban olyan erők működnek, amelyek ellentétesek az Egyház küldetésével, kezdve a hitellenes feltevéseken alapuló filozófiai, gazdasági és politikai ideológiákkal. Ezeket a feszültségeket, például a szekularizáció jelenségére vonatkozóan, nem mindenki érzékeli ugyanúgy, egyesek fenyegetésnek, mások pedig lehetőségnek tekintik. Előfordul, hogy ezt a feszültséget redukcionista módon úgy értelmezik, mint a változásra vágyók és az attól féltők közötti összecsapást;

d) az őslakos közösségek kapcsolatában a missziós tevékenység nyugati modelljeivel: sok katolikus misszionárius komoly elkötelezettségről és nagylelkűségről tett tanúbizonyságot hite megosztása során, de tevékenységük egyes esetekben megakadályozta, hogy a helyi kultúrák saját hozzájárulásukat felajánlják az Egyház építéséhez;

e) a keresztény közösség kapcsolatában a fiatalokkal: közülük nem kevesen kirekesztettnek érzik magukat az egyházi körökben elfogadott, számukra érthetetlen nyelvezet miatt.

Ezekkel a feszültségekkel először helyi szinten kell megkülönböztető módon szembenézni és nincsenek kész, borítékolt megoldások. A Kontinentális Közgyűlések leírták azt a személyes és közösségi beállítottságot, amely segíthet, ebbe beletartozik az alázat és tisztelet készsége; a meghallgatás képessége és a Lélekben való hiteles beszélgetés előmozdítása; a változásra való készség, a halál és a feltámadás

húsvéti dinamikájának elfogadása az Egyház életének konkrét formáira vonatkoztatva is; a kulturális megkülönböztetés tanulása azokban a helyzetekben, amelyekben az egyéni érzékenység és lelkiesség összeütközésbe kerül; a különböző kultúrákból származó emberek kísérése.

Megfontolandó kérdések

Hogyan hirdethetjük hatékonyan az evangéliumot a különböző kontextusokban és kultúrákban, hogy elősegítsük a Krisztussal való találkozást korunk emberei számára? Milyen kapcsolatokat tudunk kialakítani más vallások híveivel, hogy a találkozás és a párbeszéd kultúráját építsük?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

- 1) A helyi egyházak milyen eszközöket használnak azon kultúrák megértésére, amelyekben élnek? Hogyan tudják az evangélium fényében tisztelettel nézni és értékelnéni a különböző helyi kultúrákat? Milyen lehetőségeik vannak arra, hogy az Egyház tanítását a helyi kultúrák fényében újraolvassák?
- 2) Milyen teret kapnak a kisebbségi és a bevándorló kultúrák, hogy megnyilvánulhassanak a helyi Egyházakban?
- 3) Több egyházmegye, Püspöki Konferencia és Kontinentális Közgyűlés kifejezte azt a vágyat, hogy a közösségi életet és különösen a liturgiát a helyi kultúráknak megfelelően újrafogalmazzák. Milyen szinodális dinamikát tudunk kínálni ennek a váagnak a kielégítésére?
- 4) Hogyan lehet elősegíteni a kulturális megkülönböztetésre irányuló képzést? Hogyan támogatjuk, neveljük és ismerjük el a „fordítók” karizmáit és hivatását, vagyis azokat, akik segítenek hidat építeni a vallások, kultúrák és emberek között?
- 5) Más vallásokkal szemben a megbékélés és a kiengesztelődés milyen gesztusaira érzünk indíttatást? Hogyan kezelhetjük konstruktívan az előítéleteket, feszültségeket és konfliktusokat? Hogyan hirdessük az evangéliumot olyan országokban, ahol az Egyház kisebbségben van, úgy, hogy ne gyengítsük a tanúságtétel erejét, de ne is tegyük ki könnyelműen fenyegetéseknek és üldöztetésnek a keresztényeket?
- 6) Hogyan tud az Egyház a nyugati kultúrával és más kultúrákkal – az Egyházon belül is – őszintén, prófétai és konstruktív módon kapcsolatba lépni, elkerülve a gyarmatosítás minden formáját?
- 7) Egyesek számára a szekularizált társadalom fenyegetés, amellyel szembe kell szállni, mások számára tény, amelyet el kell fogadni, megint mások számára pedig inspiráció és lehetőségek forrása. Hogyan maradhatnak az Egyházak párbeszédben a világgal anélkül, hogy elvilágiasodnának?
- 8) Hogyan teremthetjük meg a megkülönböztetés lehetőségeit a digitális környezetben? Milyen együttműködési formákat és milyen struktúrákat kell létrehoznunk az evangelizáció érdekében egy olyan környezetben, amelyből hiányzik a fizikai dimenzió?

B 2. Társfelelősség a misszióban

Az evangélium szolgálatában hogyan oszthatnánk meg jobban az ajándékokat és a feladatokat?

B 2.1. Hogyan tudunk együtt haladni a misszió jelentésének és tartalmának közös tudatosítása felé?

Az Egyház küldetése az evangélium hirdetése és Krisztus jelenvalóvá tétele a Lélek ajándékai által. Ez minden megkeresztelt ember feladata (vö. EG 120): a szinodalitás természetéből adódóan missziós és a misszió maga szinodális cselekvés. Folyamatosan buzdítást kapunk, hogy erre a hívásra egyre teljesebben válaszoljunk és szinodális stílusban újítsuk meg az egyházi küldetés teljesítésének módját. A Kontinentális Közgyűlések reflexióiban a misszió számos dimenziójáról találunk részletes kifejtést, amelyeket egymással harmonizálni kell, nem pedig szembeállítani, úgy, ahogyan az *Evangelii nuntiandi* és az *Evangelii gaudium* által felvázolt integrált perspektívában történik. Néhány példa erre:

a) felhívás a helyi egyház liturgikus életének mint az Ige és a szentségek által történő igehirdetés helyének megújítására, hangsúlyozva az igehirdetés minőségét és a liturgia nyelvét. Ez utóbbi megköveteli a megfelelő egyensúlyt az Egyház egysége – amely a rítus egységében is kifejeződik – és a jogos sokszínűség között, amelyre a megfelelő inkulturáció figyelmet fordít;¹⁵

b) igény egy szegény és a szenvedőkhöz közel lévő Egyházra, amely a közelség és a szeretet által képes evangelizálni. Az Úr nyomdokait követve elmegy egészen a vértanúságig és kifejezi az Egyház „szamaritánus” hivatását. Azokra a helyzetekre gondolva, amelyekben az Egyház sebeket okoz és amelyekben maga is sebeket szerez: ha nem gondoskodik megfelelően az érintettekről, akkor ezek a helyzetek a botlás kövévé válnak az Egyháznak Isten szeretetéről és az evangélium igazságáról szóló tanúságtétele számára;

c) az ingyenes szolgálat a kulcsa a prófétai szembehelyezkedésnek az új és pusztító kolonializmussal, utánozva Krisztust, aki nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon (vö. Mk 10,45). Olyan helyek kialakításáról van szó, ahol az emberek alapvető szükségletei kielégítést nyernek, ahol mindenki úgy érzi, hogy szívesen látott, nem pedig ítélettel sújtott személy, szabadon tehet fel kérdéseket reményünk alapjáról (vö. 1Pt 3,15), szabadon eltávolodhat és visszatérhet. Egy szinodális Egyház számára a misszió mindig másokkal, nem pedig egyszerűen másokért való építkezés;

d) az Egyház a digitális környezetben is felfedezi az evangelizáció lehetőségét. Felismeri, hogy a kapcsolatok hálózatának kiépítése lehetővé teszi az emberek, különösen a fiatalok számára, hogy az együttjárás új módjaival kísérletezzenek. A Digitális Szinódus kezdeményezése arra irányítja az Egyház figyelmét, hogy az ember kommunikáló lény, a mai világot formáló médiahálózatokban is.

A missziós elkötelezettség növekedésének vágyát nem gátolja a keresztény közösségek korlátainak tudatosítása, sem pedig kudarcaik felismerése. Ellenkezőleg, ha hitben, reményben és szeretetben kilépünk önmagunkból, az az egyik út arra, hogy ezekkel a hiányosságokkal szembesüljünk. E vágy megfogalmazása mellett azonban a kontinentális gyűlések azt is hangoztatják, hogy hiányzik az egyházi küldetés jelentésének, hatáskörének és tartalmának, illetve a különböző kifejezési formák megfogalmazásának kritériumaival kapcsolatos világos és közös tudás. Ez közös utunkon hátráltathat és megosztottá tehet bennünket. Ezért szinodális értelemben igény merül fel az Egyház gazdagságát alkotó különböző nézőpontok, lelkiségek és érzékenységek között új képzési módokra, illetve a találkozás és párbeszéd színtereire.

Megfontolandó kérdések

Az Egyház mennyire van felkészülve arra, hogy meggyőződéssel, szellemi szabadsággal és hatékonyan hirdesse az evangéliumot? A szinodális Egyház perspektívája hogyan formálja a misszió

¹⁵ Vö. ISTENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI KONGREGÁCIÓ, *Varietates legitimae* instrukció, 1994. január 25.

megértését és hogyan teszi lehetővé különböző dimenzióinak a megfogalmazását? Hogyan teszi gazdagabbá a közös misszió tapasztalata a szinodalitás megértését?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

1) A liturgikus élet a közösség küldetésének forrása. Hogyan segíthetjük a szinodális módnak megfelelő megújulását a szolgálatok, karizmák és hivatások értékét szem előtt tartva, valamint megnyitva a befogadás és összetartozás tereit?

2) Hogyan segítheti elő a prédikáció, a katekézis és a lelkipásztori munka a küldetés értelmének és tartalmának közös tudatosítását? Hogyan fejezheti ki, hogy a misszióra minden megkeresztelt ember valódi és konkrét meghívást kap?

3) A Püspöki Konferenciák és a kontinentális gyűlések szintézisei ismételten szorgalmazzák a fiatalok és a családok előtérbe helyezése melletti döntést, illetve hogy a lelkipásztori gondozás alanyaiként, nem pedig tárgyaiként tekintünk rájuk. Hogyan valósulhat meg az Egyház e missziós-szinodális megújulása, integrálva a 2014–15-ös és a 2018-as Szinódus eredményeit is?

4) Isten népének legnagyobb része számára a küldetés abban a feladatban ölt testet, hogy „az ideigvaló dolgok intézése és Isten szerint való rendezése által keressék Isten Országát” (LG 31; vö. még AA 2). Hogyan tudatosíthatjuk, hogy a szakmai hivatás, a társadalmi és politikai elkötelezettség és az önkéntes munka területén ők éppen ezt a küldetést gyakorolják? Hogyan tudjuk jobban kísérni és támogatni azokat, akik ebben a formában teljesítik a küldetésüket, különösen is azokat, akik ellenséges és kihívásokkal teli környezetben?

5) Az Egyház társadalmi tanítását gyakran csupán a szakértők és teológusok territóriumának tekintik, így az elszakad a közösségek mindennapi életétől. Hogyan ösztönözhetjük, hogy Isten népe missziós erőforrásként újra tulajdonába vegye azt?

6) A digitális környezet ma már a társadalom életének fontos formáló tényezője. Hogyan tudja az Egyház hatékonyabban betölteni a küldetését ezen a téren? Hogyan kell újragondolni ezeken a csatornákon az igehirdetést, az emberek kísérését és a velük való törődést? Hogyan láthatjuk meg azokat, akik missziós elkötelezettséget vállalnak az Egyházban és hogyan teremthetünk számukra új formációs lehetőségeket? Hogyan ösztönözhetjük azon fiatalok úttörő tevékenységét, akik ezen a téren felelősséget vállalnak az Egyház küldetéséért?

7) Sok területen a misszió sokféle emberrel és sok különböző célú szervezettel való együttműködést igényel, beleértve a más egyházak és egyházi közösségek tagjait, más vallások híveit, valamint sok jóakarátú embert. Mit tanulunk a velük való „együtt-járásból” és hogyan lehetünk felkészültebbek rá?

B 2.2 Mit kell tenni azért, hogy a szinodális Egyház „teljes egészében szolgáló” missziós Egyházzá is legyen?

Valamennyi Kontinentális Közgyűlés tárgyalja – némelyik nagyon részletesen – a szolgálatok kérdését az Egyházban. A szinodális folyamat helyreállítja a szolgálatok pozitív szemléletét, amely a felszentelt szolgálatot a tágabb értelemben vett egyházi szolgálaton belül értelmezi anélkül, hogy ellentéteket generálna. A Kontinentális Közgyűlések dokumentumai azonban azt is sürgetően fontosnak tartják, hogy Isten népe körében megkülönböztessük a megjelenő karizmákat és a keresztségi (beiktatott, rendkívüli és tényleges) szolgálatok – amelyek Krisztus prófétai, papi és királyi funkciójában részesítenek – gyakorlásának megfelelő formáit. Ez a munkalap ezekre a szolgálatokra összpontosít, míg a felszentelt szolgálathoz fűződő viszonyról és a püspökökre egy szinodális Egyházban háruló feladatokról máshol lesz szó. Konkrét megállapítások:

a) egyértelmű az igény annak a szemléletnek a meghaladására, amely az Egyházban minden aktív funkciót kizárólag a felszentelt szolgálattevőknek (püspökök, papok, diakónusok) tart fenn, és a megkeresztelt személyek részvételét alárendelt együttműködésre redukálja. Anélkül, hogy gyengítenénk az ordo szentségének megbecsülését, a szolgálatokat az Egyháznak szolgálattevői felfogásából kell értelmeznünk. A keresztségi méltóságnak mint az Egyház életében való egyetemes részvétel kiindulópontjának hangsúlyozása a II. Vatikáni Zsinat koncepcióját rajzolja ki. A keresztségi méltóság könnyen összekapcsolódik az általános papsággal mint a keresztségi szolgálatok forrásával és megerősíti, hogy az általános és a szolgálati papság szükségszerűen összefügg, mivel ezek „egymáshoz kapcsolódnak” és mindegyik „a maga sajátos módján Krisztus egy papságából részesedik” (LG 10).

b) hangsúlyozzuk, hogy a helyi Egyház a Krisztus papságából való részesülés hatékony megélésének legmegfelelőbb helye, a keresztségi szolgálatok és a felszentelt szolgálat sajátosságának egyidejű értékelésével. A helyi Egyház hivatott annak megkülönböztetésére, hogy mely karizmák és szolgálatok hasznosak az adott társadalmi, kulturális és egyházi környezetben. Az evangelizációban, a társadalmi, kulturális, gazdasági és politikai élet különböző területein új lendületet kell adni a laikusok különleges részvételének, hangsúlyozva felelősségüket, valamint erősíteni az Istennek szentelt férfiak és nők hozzájárulását a maguk sajátos karizmájával a helyi Egyház életében.

c) az együtt-járás helyi Egyházban megélt tapasztalata lehetővé teszi, hogy a szinodális Egyház szolgálatának kereteiben új tisztségeket is elképzeljünk. A Kontinentális Közgyűlések gyakran a LG 10–12 szövegére, jövőképre és nyelvezetére hivatkozva kérik a keresztségi szolgálatok nagyobb elismerését és azt, hogy ez jobban kifejezésre is jusson az Egyház különböző szintjei közötti szubszidiaritás megvalósításával. Ennek nyomán egy elmélyültebb szinodális munka segítségével a keresztségi szolgálatokkal kapcsolatos számos kérdésre választ lehetne adni a helyi Egyházakban, ahol a Krisztus hármasságában (tria munera) való differenciált részvétel elve alapján könnyebb tisztán megtartani az általános papság és a szolgálati papság közötti komplementaritást és a megkülönböztetés segítségével meghatározni a közösség számára szükséges keresztségi szolgálatokat.

d) a „teljes egészében szolgáló” Egyház nem feltétlenül a „beiktatott szolgálatok” Egyháza. A keresztségi hivatásból számos szolgálat ered legitim módon, beleértve a spontán szolgálatokat, a más elismert, nem intézményesített szolgálatokat és azokat is, amelyekhez intézményesített jellegüknél fogva sajátos képzés, küldetés és elköteleződés kapcsolódik. A szinodális Egyházként való növekedés magában foglalja az elkötelezettséget az iránt, hogy az idők jeleinek fényében közösen mérlegeljük, milyen szolgálatokat kell a világ szolgálatában kialakítani vagy erősíteni.

Megfontolandó kérdések

Az Egyházban miként tudunk elmozdulni egy valódi és hatékony társfelelősség irányába, amely segít, hogy minden megkeresztelt hivatása, karizmája és szolgálata missziós értelemben teljesebben megvalósuljon? Mit tehetünk annak érdekében, hogy a szinodálisabb Egyház egyben „teljesen szolgáló” Egyház is legyen?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

1) Hogyan ünnepeljük a keresztség, a bérálás és az Eucharisztia szentségét, hogy a tanúságtétel alkalmi legyen és előmozdítsák az Egyház életében és küldetésében való részvételt és a társfelelősség megélését? Hogyan tudjuk megújítani a szolgálat fogalmát úgy, hogy ne korlátozódjon kizárólag a felszentelt szolgálatra?

2) A helyi Egyházakban hogyan tudjuk kiválasztani a misszióhoz szükséges keresztségi szolgálatokat, függetlenül attól, hogy intézményesült szolgálatok vagy sem? Ennek kipróbálására milyen tér áll helyi szinten rendelkezésre? Milyen értéket kell tulajdonítani ezeknek a szolgálatoknak? Milyen feltételekkel fogadhatja be őket az Egyház?

3) Mit tanulhatunk más Egyházaktól és egyházi közösségektől a szolgálatról és a szolgálattelévőről?

4) A társfelelősség mindenekelőtt abban valósul meg, hogy mindenki részt vesz a misszióban. Hogyan lehet a különböző karizmák és hivatások (az egyének képességeihez és készségeihez – beleértve a szakmaiakat is – kapcsolódóaktól kezdve a megszentelt élet intézményeit és az apostoli élet társaságait, mozgalmakat, társulásokat stb. inspiráló karizmákig) sajátos hozzájárulását a közösségi elkötelezettség és az egyházi élet harmóniájának szolgálatában erősíteni, különösen a helyi Egyházakban?

5) Hogyan teremthetünk teret és időt a társfelelősség alapján a misszióban való hatékony részvételre azon hívek számára, akik különböző okokból a közösség perifériájára szorultak, de az evangélium logikája szerint pótolhatatlan hozzájárulást nyújtanak (idős és beteg, fogyatékkal élő és szegény, az oktatáshoz hozzá nem férő személyek stb.).

6) Sok ember a hiteles hivatásválasztásból és életdöntésből következően elkötelezi magát az igazságos társadalom építése és közös otthonunk gondozása mellett, lemondva a jobban fizetett és biztos szakmai lehetőségekről. Hogyan ismerhetjük el ezt az elkötelezettséget oly módon, hogy az világossá tegye: nem csupán személyes cselekedetről van szó, hanem az Egyház világgal való törődésének megvalósulásáról?

B 2.3. Miként segíti küldetése betöltésében korunk Egyházát a nők keresztségi méltóságának nagyobb mértékű elismerése és ennek erősítése?

A keresztyén ember a keresztségben új köteléssel kapcsolódik Krisztushoz, Benne és Átala minden megkeresztelt emberhez, az egész emberi nemhez és az egész teremtéshez. Az egy Atya fiai és leányai, akiket ugyanaz a Lélek kent fel, a Krisztushoz egyazon köteléssel kapcsolódásuk révén az egy test egyenlő méltósággal bíró tagjaiként adatnak egymásnak (vö. Gal 3,26–28). A meghallgatás szakasza megerősítette e valóság tudatát, jelezve, hogy az Egyház életében ennek egyre konkrétabb fórumot kell találnia, többek között a férfiak és nők kölcsönös és egymást kiegészítő kapcsolatán keresztül. Konkrét megállapítások:

a) a Kontinentális Közgyűlések egyöntetűen felhívták a figyelmet a nők tapasztalataira, helyzetére és szerepére, függetlenül az egyes kontinenseken jelen lévő perspektíváktól. Az egész világon elismerik sok-sok laikus és Istennek szentelt nő hitét, tevékenységét és tanúságtételét, akik gyakran igehirdetőként és a hitre vezető út első tanítóiként vannak jelen, különösen ha a „prófétai perifériákon”, távoli helyeken és problémás társadalmi kontextusokban teljesítenek szolgálatot;

b) a Kontinentális Közgyűlések arra hívnak, hogy komolyabban elgondolkodjunk az egyházon belüli kapcsolatok kudarcairól és az ezek által jelzett strukturális hibákról, amelyek befolyásolják a nők életét az Egyházban és folyamatos megtérésre hívnak bennünket, törekvésre, hogy egyre teljesebben azzá váljunk, akik a keresztségben már lettünk. A Szinódusi Közgyűlés prioritásként kezeli annak örömeit és feszültségeit, valamint a megtérésre és a megújulásra megnyíló lehetőségeit, ahogyan az Egyházban a férfiak és nők közötti kapcsolatokat megéljük a felszentelt papok, megszentelt életet élő férfiak és nők, valamint laikus férfiak és nők közötti kapcsolatok konkrét valóságában;

c) a Szinódus első szakaszában döntő fontosságú elemként fogalmazódott meg a nők részvételének és elismerésének kérdése, illetve a vágy a férfiak és nők közötti egymást támogató kapcsolatokra és a nőknek felelősségteljes és vezetői pozíciókban való nagyobb mértékű jelenlétére, amikor az Egyház küldetésének szinodális megélésére irányuló, még inkább szinodális módok keresése volt előtérben. Az első szakaszban részt vevő nők egyértelműen kifejezték azt az óhajt, hogy a társadalom és az Egyház minden nő számára a növekedés, az aktív részvétel és az egészséges kapcsolódás színtere legyen. Arra kérték az Egyházat, hogy álljon melljük, kísérje és segítse ennek megvalósulását. A szinodális Egyháznak együtt kell kezelnie ezeket a kérdéseket, olyan válaszokat keresve, amelyek nagyobb elismerést adnak a nők keresztségi méltóságának és elutasítják a diszkrimináció és a kirekesztés minden formáját, amellyel az Egyházban és a társadalomban szembesülnek;

d) végül a Kontinentális Közgyűlések kiemelik a nők tapasztalatainak, nézőpontjainak és perspektíváinak sokféleségét és kérik, hogy ezt a sokféleséget ismerjék el a Szinódusi Közgyűlés munkájában, elkerülve, hogy a nőket homogén csoportként kezeljék vagy a vita absztrakt és elméleti tárgyának tekintsék.

Megfontolandó kérdések

Milyen konkrét lépéseket tehet az Egyház eljárásainak, intézményrendszerének és struktúráinak megújítása és reformja érdekében, hogy lehetővé tegye a nők nagyobb mértékű elismerését és részvételét többek között a kormányzásban és a döntéshozatali folyamatokban, mindezt közösségi szellemben és a missziót szem előtt tartva?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

1) A nők fontos szerepet játszanak a hit továbbadásában a családokban, a plébániákon, a megszentelt élet közösségeiben, a társulásokban és mozgalmakban, a laikus intézményekben, valamint tanítói és katekéta hivatásban. Hogyan ismerhetnénk el, támogathatnánk és kísérhetnénk jobban a már most is jelentős részvételüket? Hogyan erősíthetnénk, hogy ezáltal megtanuljunk egyre inkább szinodális Egyházzá válni?

2) Az Egyházban a női karizmák ma is jelen vannak és működnek. Mit tehetünk annak érdekében, hogy ezeket felismerjük és támogassuk, és megtanuljuk, amire általuk a Lélek tanítani akar minket?

3) Minden Kontinentális Közgyűlés felszólít arra, hogy az Egyház minden szintjén foglalkozzanak a nőknek a vezetésben, a döntéshozatalban, a misszióban és a szolgálatokban való részvételére vonatkozó kérdésekkel, a megfelelő struktúrák támogatásával, hogy mindez ne csak szándék maradjon.

- a) Hogyan lehetséges ezeken a területeken a nők nagyobb volumenű és új módon való bevonása?
- b) Miként lehet a megszentelt életet élő nőket jobban képviselni az irányítási és döntéshozatali folyamatokban, hatékonyabban megvédeni a visszaélésekkel szemben és hogyan lehet a munkájukat méltányosabban megfizetni?
- c) Hogyan vehetnek részt a nők a kormányzásban, segítve a nagyobb elszámoltathatóság és átláthatóság előmozdítását és az Egyház iránti bizalom erősítését?
- d) Hogyan tehetjük mélyebbé a nők hozzájárulását a teológiai reflexióban és a közösségek kísérésében? Az Egyház egyes szintjein miként adhatunk teret és elismerést ennek a hozzájárulásnak a hivatalos döntési folyamatokban?
- e) Milyen új szolgálatokat lehetne kialakítani, hogy eszközöket és lehetőségeket biztosítsunk a nők hatékony részvételéhez a megkülönböztetést végző és döntéshozó testületekben? Hogyan lehet növelni a döntéshozatali folyamatokban megélt társfelelősséget a földrajzilag távoli helyeken és a nehéz társadalmi kontextusokban, ahol gyakran a nők a lelkipásztorkodás és az evangelizáció legfontosabb szereplői? A szinódus első fázisában beérkezett hozzászólások megjegyzik, hogy a felszentelt személyek szolgálata feszültségeket generál ott, ahol hiányzik a közös felelősségvállalás és a közös döntéshozatal dinamikája.

4) A legtöbb Kontinentális Közgyűlés dokumentuma és több Püspöki Konferencia szintézise szorgalmazza a nők diakonátushoz engedését illető kérdések újragondolását. Elképzelhető-e ez és ha igen, milyen módon?

5) Hogyan tudnának a férfiak és a nők hatékonyabban együttműködni a lelkipásztori szolgálat ellátásában és az ezzel kapcsolatos feladatokban?

B 2.4. Missziós szempontból hogyan értékelhetjük megfelelően a felszentelt szolgálat és a keresztségi szolgálatok kapcsolatát?

A Kontinentális Közgyűlések záródokumentumai határozottan kifejezik azt az kérést, hogy a Szinódus foglalkozzon a szentelésből és a keresztségből eredő szolgálatok közötti kapcsolattal, kifejtve, hogy ez milyen nehézségeket okoz a közösségek hétköznapi életében. A II. Vatikáni Zsinat tanításának fényében a szinodális folyamat értékes lehetőséget kínál arra, hogy a keresztségi méltóság gyakorlása (a keresztségben gyökerező hivatások, karizmák és szolgálatok gazdagságában) és a felszentelt szolgálat közötti kapcsolatra összpontosítsunk, amelyet Isten népének szolgálatában ajándéknak és elengedhetetlen feladatnak tekintünk. Konkrét megállapítások:

a) a II. Vatikáni Zsinat nyomdokait követve megerősítést nyer az általános papság és a szolgálati papság közötti szükségszerű kapcsolat. A kettő között nincs ellentét vagy versengés, illetve nincs helye a követeléseknek: az egymást kiegészítő jellegük elismerésére van szükség;

b) a Kontinentális Közgyűlések világosan kifejezik elismerésüket a szolgálati papság ajándéka felé, ugyanakkor azt a vágyat is, hogy szinodális perspektívában megújuljon. Rámutatnak, hogy a papok egy részét nehéz bevonni a szinodális folyamatba és hangot adnak a széles körben elterjedt félelemnek is, amely szerint a felszentelt szolgálat gyakorlása nem felel meg a kor kihívásainak, távol van az emberek életétől és szükségleteitől, esetleg csak a liturgikus-szentségi szférára összpontosít. Aggodalmukat fejezik ki amiatt, hogy sok pap magányban él és hangsúlyozzák szükségüket a gondoskodásra, barátságra és támogatásra;

c) a II. Vatikáni Zsinat azt tanítja, hogy „az isteni alapítású egyházi szolgálatot különböző rendekben gyakorolják azok, akiket már ősidóktól fogva püspököknek, áldozópapoknak, diakónusoknak hívnak” (LG 28). A Kontinentális Közgyűléseken megfogalmazódott az a kérés, hogy a felszentelt szolgálat a feladatok sokféleségében mindenki számára a közösség és a szolgálat élő tanúságtétele legyen az evangéliumi ingyenesség logikája szerint. Kifejezték továbbá azt a vágyat is, hogy a püspökök, papok és diakónusok szinodális stílusban gyakorolják szolgálatukat, felismerjék és értékeljék a közösségben jelenlévő ajándékokat és karizmákat, ösztönözzék és kísérik a közösségi küldetésvállalás folyamatait és a Szentlélekre hallgatva, az evangéliummal összhangban hozzák meg a döntéseket. A papnevelő intézetek képzéseinek megújítására is szükség van, hogy sokkal szinodálisabb stílusúvá váljanak és szorosabb kapcsolatot teremtsenek Isten népével;

d) a felszentelt szolgálatra a keresztény élet szolgálatának szemszögéből nézve a kontinentális reflexiók megállapítják, hogy a klerikalizmus olyan erő, amely elszigeteli, szétválasztja és gyengíti az egészséges és szolgálatot teljesítő Egyházat és legyőzéséhez a képzést tekintik hatékony eszköznek. Hangsúlyozzák azt is, hogy a klerikalizmus nem kizárólag a felszentelt személyek körében jelenik meg, hanem Isten népének minden tagjára hat különböző módokon;

e) számos régióban számolnak be arról, hogy az egyházi megbízást kapott felszentelt szolgálattelvőkbe, valamint az egyházi intézményekbe és az Egyház egészébe vetett bizalmat aláásta „a papok vagy egyházi tisztséget betöltő személyek által elkövetett visszaélések botránya: elsősorban a kiskorúakkal és a kiszolgáltatott személyekkel szembeni, de a más jellegű (lelki, szexuális, gazdasági, tekintéllyel, lelkiismerettel kapcsolatos) visszaélések is. Ez egy nyílt seb, amely továbbra is fájdalmat okoz az áldozatoknak és a korábbi áldozatoknak, családjaiknak és közösségeiknek” (DTC 20. sz.).

Megfontolandó kérdések

Hogyan tudjuk erősíteni az Egyházban a társfelelősség kultúráját és ösztönözni a konkrét formáit annak érdekében, hogy a keresztségi szolgálatok és a felszentelt szolgálat közötti kapcsolat gyümölcsöző legyen? Ha az Egyház teljes egészében szolgálati jellegű, missziós szempontból hogyan fogalmazhatjuk meg Isten egyetlen népén belül a felszentelt szolgálattelvők sajátos ajándékait?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

- 1) Hogyan kapcsolódik a papok szolgálata, akiket „az evangélium hirdetésére, a hívek lelkipásztori gondozására és az istentisztelet végzésére szentelnek” (LG 28), a keresztségi szolgálatokhoz? Milyen kapcsolatban van a felszentelt szolgálat hármasság hivatála az Egyházzal mint próféta, papi és királyi néppel?
- 2) A helyi Egyházban a papok egyetlen papi testületet (presbitériumot) alkotnak püspökükkel (LG 28). Hogyan segíthetjük a püspök és papjai között fennálló egység megerősödését, hogy hatékonyabban szolgálhassák Istennek a püspök gondjára bízott népét?
- 3) Az Egyházat számos olyan papnak a szolgálata is gazdagítja, aki a megszentelt élet intézményeihez és az apostoli élet társaságaihoz tartozik. Miként tudja előmozdítani egy szinodálisabb Egyház születését az ő szolgálatuk, amelyet annak az intézménynek a karizmája jellemez, amelyhez tartoznak?
- 4) Hogyan kell értelmezni egy missziós-szinodális Egyházon belül az állandó diakónusi szolgálatot?
- 5) Milyen irányelveket lehetne lefektetni a szemináriumok és a teológiai főiskolák oktatási programjainak reformjára vonatkozóan, amelyek illenek a szinodális Egyház képéhez? Hogyan kapcsolódhat a papképzés szorosabban annak a népnek életéhez és lelkipásztori valóságához, amelynek szolgálatára a leendő papok hivatottak?
- 6) Milyen új képzések segítenék az Egyházban a szolgálat olyan értelmezését, amely nem korlátozódik a felszentelt szolgálatra, de egyúttal megfelelően értékeli is azt?
- 7) Miként tudjuk felismerni, hogy a klerikális gondolkodásmód – akár a papság, akár a laikusok körében – mind a felszentelt szolgálattevők hivatásának teljes kibontakozását, mind pedig Isten népe más tagjainak hivatását akadályozza? Hogyan találhatunk módot ennek együttes legyőzésére?
- 8) Képesek-e a laikusok betölteni a közösség vezetőinek szerepét, különösen ott, ahol a felszentelt szolgálattevők száma nagyon alacsony? Milyen következményekkel jár ez a felszentelt szolgálat értelmezésére nézve?
- 9) Néhány kontinens javaslata szerint el lehet-e gondolkodni a női férfiak papi szolgálatra engedésének lehetőségéről, legalábbis bizonyos vidékeken?
- 10) Ha a felszentelt szolgálat értékelését és a jelöltek képzését a missziós-szinodális egyház víziójából eredeztetjük, az miként járul hozzá a szexuális és más jellegű visszaélések megismétlődésének elkerülésére irányuló erőfeszítésekhez?

B 2.5 Miként tudjuk megújítani és támogatni a püspöki szolgálatot missziós-szinodális nézőpontból?

A püspök szolgálata a Szentírásban gyökerezik és a Szent Hagymányban fejlődik ki híuen Krisztus akaratahoz. A II. Vatikáni Zsinat e hagyományhoz kapcsolódva gazdag tanítást nyújt a püspökségről: „az apostolok utódai, akik Péter utódával, Krisztus helyettesével és az egész Egyház látható fejével, az élő Isten házát kormányozzák” (LG 18). A Lumen gentiumnak az Egyház hierarchikus felépítéséről szóló fejezete megerősíti a püspöki rend szentségét és erre alapozva fejti ki a kollegialitás (LG 22–23) és a püspöki szolgálat mint a hármass hivatal gyakorlása (tria munera, LG 24–27) témáját. Az Egyház történetében később jött létre a Püspöki Szinódus mint testület, ami lehetővé tette a püspökök számára, hogy Róma püspökével együtt gondoskodjanak az egész Egyházzról. A szinodális dimenzió intenzívebb megélésére irányuló felhívás a püspöki szolgálat megújult és mélyebb megértésére is buzdít annak érdekében, hogy azt egy szilárdabb szinodális keretben helyezzük el. Konkrét megállapítások:

a) a Püspöki Kollégium – fejével, a római pápával együtt és sohasem nélküle – „hordozó alanya az egész Egyházra kiterjedő legfőbb és teljes hatalomnak” (LG 22). Ez a Kollégium részt vesz a szinodális folyamatban, azzal, hogy minden püspök elindítja, vezeti és lezárja Isten rábízott népének tanácskozását és azzal, hogy a püspökök csoportjai a megkülönböztetés karizmáját gyakorolják különböző gyűléseken: a Keleti Katolikus Egyházak szinodális struktúráiban és a Püspöki Konferenciák keretében, a kontinentális gyűléseken és különösen a Szinódus Általános Közgyűlésén;

b) a püspököktől, az apostolok utódaitól, akik vállalva „a közösség szolgálatát [...] Isten nevében állnak a nyáj élén, amelynek pásztorai” (LG 20), a szinodális folyamat azt kéri, hogy a Lélek tevékenységébe vetett radikális bizalommal éljenek közösségeikben, anélkül, hogy a hívek aktivitását a vezetői szolgálatukat veszélyeztető fenyegetésnek tekintenék. Ehelyett arra ösztönzi őket, hogy helyi Egyházukban az egység letéteményesei legyenek, mindenkit (papokat és diakónusokat, megszentelt életet élő férfiakat és nőket, laikusokat) arra hívva, hogy Isten népeként együtt-járjanak, erősítve az Egyház szinodális stílusát;

c) az Isten népével folytatott konzultáció rávilágított, hogy a szinodális Egyházzá válás azt jelenti, hogy mindenkit bevonnak a megkülönböztetés folyamatába, ami a döntéshozatali folyamatok újragondolását igényli. Ebből következően felmerül az igény a nagyobb átláthatóság és elszámoltathatóság ihlette irányítási struktúrákra, ami a püspöki szolgálat gyakorlásának módszereit is érinti. Ez ellenállást, félelmet kelt vagy talajvesztettséget okoz, különösen akkor, ha egyesek a hívek szélesebb körű bevonását és ezzel a püspöki hatalom „kevésbé kizárólagos” gyakorlását igénylik, míg másoknak kétségeik vannak ezzel kapcsolatban és tartanak a politikai demokrácia mechanizmusait idéző eljárásoktól;

d) ugyanilyen erős az a meggyőződés, hogy az Egyházban minden hatalom Krisztustól származik és a Szentlélek vezeti az Egyházat. A karizmák sokfélesége a tekintély nélkül anarchiává válik, a tekintély szigora pedig a karizmák, szolgálatok és hivatások gazdagsága nélkül diktatúrává válik. Az Egyház egyszerre szinodális és hierarchikus, ezért a püspöki hatalom szinodális gyakorlása az egység kísérőjeként és biztosítékaként értelmezhető. A püspöki szolgálat újraértelmezése annak szinodális gyakorlása útján lehetséges, amely egységbe foglalja a Lélektől kapott ajándékok, karizmák, szolgálatok és hivatások sokféleségét;

e) a szinodális Egyházon belül gyakorolt püspöki szolgálat megújítása érdekében kulturális és szerkezeti változásokra, valamint kölcsönös bizalomra, mindenképp pedig az Úr vezetésébe vetett bizalomra van szükség. Emiatt a kontinentális gyűlések azt a kívánságot fogalmazzák meg, hogy a Lélekben való beszélgetés dinamikája beépülhessen az Egyház mindennapi életébe, lelkesítse a találkozásokat, a tanácskozásokat, a döntéshozó testületek munkáját, elősegítve a kölcsönös bizalomnak és egy működő konszenzusnak a kialakulását;

f) a püspöki szolgálat magában foglalja a Püspöki Kollégiumhoz tartozást és ennek következtében az egyetemes Egyház iránti társfelelősség gyakorlását is. Ez a gyakorlat is a szinodális Egyház perspektívájába illeszkedik „az »egészséges decentralizáció« szellemében”, azzal a céllal, hogy „a pásztorok illetékességére

bízzák a »tanítói feladatuk« gyakorlása során és pásztorként azokat a kérdéseket, amelyekben jártasak és amelyek nem érintik az Egyház tanításának, fegyelmének és közösségének egységét, mindig azzal a társfelelősséggel eljárva, amely annak a sajátos *mysterium communionis*nak a gyümölcse és kifejezése, amely az Egyház» (PE II. 2; vö. EG 16; DV 7).

Megfontolandó kérdések

Szinodális-missziós nézőpontból hogyan értelmezzük a püspök hivatását és küldetését? Milyen megújulásra van szükség a püspöki szolgálat szemléletmódját és konkrét gyakorlati formáit illetően a szinodális, a társfelelősséget szem előtt tartó Egyházban?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

1) „A püspökök kiemelkedő és szemmel látható módon magának Krisztusnak a tanítói, pásztori és főpapi hivatalában részesednek és az ő személyében cselekszenek» (LG 21). Milyen kapcsolata van ennek a szolgálatnak a papok szolgálatával, akiket „az evangélium hirdetésére, a hívek lelkipásztori gondozására és az istentisztelet végzésére szentelnek» (LG 28)? Milyen kapcsolatban áll a felszentelt szolgálattevők hármassága az Egyházzal mint prófétai, papi és királyi néppel?

2) Milyen módon mozdíthatja elő a püspöki szolgálat gyakorlása a konzultációt, az együttműködést és a részvételt Isten népének döntéshozatali folyamataiban?

3) Milyen szempontok mentén értékelhető – önmaga és mások által – a szolgálatát szinodális stílusban végző püspökök?

4) Milyen esetekben kell a püspöknek olyan döntést hoznia, amely eltér a tanácsadó testületek véleményétől? Mi az alapja ennek a kötelezettségnek?

5) Milyen kapcsolatban áll egymással a „természetfeletti hitérzék» (LG 12) és a püspök tanító szolgálata? Hogyan érthetjük meg jobban a szinodális Egyház és a püspök szolgálata közötti kapcsolatot? A megkülönböztetést a püspököknek egymagukban vagy Isten népe más tagjaival együtt kell elvégezniük? Helyet talál-e mindkét alternatíva (az „együtt» és az „egymagában») egy szinodális Egyházban?

6) Hogyan biztosítható a három hivatal (megszentelő, tanító, kormányzó) ápolása és egyensúlya a püspök életében és szolgálatában? Mennyire teszik lehetővé a püspöki élet és szolgálat jelenlegi modelljei, hogy a püspök az ima embere, a hit tanítója, bölcs és hatékony ügyintéző legyen, a három szerepkört megtartva teremtő és missziós feszültségben? A szinodális nézőpontból miként alakul át a püspök személyének megítélése és a püspökségre jelöltekkel érintő megkülönböztetési folyamat?

7) Hogyan kell fejlődnie a római püspök szerepének és primátusa gyakorlásának egy szinodális Egyházban?

B 3. Részvétel, illetékesség és tekintély

Egy missziós-szinodális Egyházban milyen folyamatok, struktúrák és intézmények szükségesek?

B 3.1. Egy missziós-szinodális Egyházban hogyan újítható meg a tekintély szolgálata és a felelősség gyakorlása?

Egy szinodális természetű Egyháznak hivatása szerint közvetítenie kell, hogy a keresztségből eredően mindenkinek joga van részt venni az Egyház életében és küldetésében vezetői szolgálattal és a felelősség gyakorlásával, amelyre az egyesek különböző módokon kapnak megbízást. A szinodális út végigjárása alkalmas arra, hogy felfedezésére, hogy ezt miként lehetséges korunknak megfelelő módon. A szinódus első szakasza lehetővé tette néhány gondolat összegyűjtését, segítően ennek mérlegelését:

a) a tekintély, a felelősség és a vezetői szerepek – amelyeket néha röviden az angol leadership kifejezéssel is szoktak jelölni – sokféle formában jelennek meg az Egyházban. A megszentelt élet közösségeiben, a lelki mozgalmakban és társulásokban, az Egyházhoz kötődő intézményekben (például egyetemek, alapítványok, iskolák stb.) a tekintély más, mint az ordo szentségéből eredő, a karizmához kapcsolódó lelki tekintély más, mint a felszentelt szolgálathoz kapcsolódó. Az e formák közötti különbségeket meg kell őrizni, de nem veszíthetjük szem elől, hogy mi a közös bennük: az Egyházban mindkettő szolgálatot jelent;

b) közös sajátosságuk különösen is, hogy a Mester példájához igazodnak, aki azt mondta magáról: „úgy vagyok közöttetek, mintha szolgátok lennék” (Lk 22,27). „Jézus tanítványai számára tegnap, ma és mindenkor az egyetlen tekintély a szolgálat tekintélye.”¹⁶ Ez az az alapvető keret, amelyben a tekintély és a felelősség gyakorlása minden formájában és az egyházi élet minden szintjén kibontakozik. Ez annak a missziós megtérésnek a perspektívája, amely „arra törekszik, hogy megújítsa őt [az Egyházat] mint Krisztus saját szeretetmissziójának képmását” (PE I, 2).

c) ezt követve az első szakasz dokumentumai kifejtik, hogy milyen jellemzői vannak a hatalom és a felelősség gyakorlásának egy missziós-szinodális Egyházban: a szolgálat és nem az uralkodás vagy az ellenőrzés attitűdje; átláthatóság, bátorítás és a személyiség kibontakoztatása; a meglátás, a megkülönböztetés, a befogadás, az együttműködés és a delegálás képessége és kompetenciája. Mindenekelőtt a meghallgatás képessége és hajlandósága kap hangsúlyt. Ezért ragaszkodnak a Közgyűlések ahhoz, hogy ezeket a konkrét területeket és kompetenciákat érintően a felelősséggel és hatalommal járó pozíciók betöltői számára speciális képzésre van szükség, ugyanígy a kiválasztási metódusokban való résztvevőknek, gondolva különösen a püspökök kiválasztására.

d) az átláthatóság és elszámoltathatóság alapvető fontosságú a hatalom és a felelősség hiteles evangéliumi gyakorlásában, ugyanakkor ellenállást és félelmeket is szül. Ezért fontos, hogy komolyan foglalkozzunk a menedzsment- és vezetéstudományok legújabb eredményeivel. Továbbá a Lélekben való beszélgetést a döntéshozatal és a konszenzuskeresés olyan irányítási módjaként ismerhetjük fel, amely bizalmat épít és elősegíti a szinodális Egyháznak megfelelő hatalomgyakorlást.

e) a Kontinentális Közgyűlések olyan jelenségekre is rámutatnak, amelyekben egyes vezetői és felelősségteljes pozíciókban lévő személyek kisajátították a hatalmat és a döntéshozatali folyamatokat. Ezekben a tapasztalatokban összekapcsolódik a klerikalizmus kultúrája és a visszaélések különböző formáinak jelenléte (szexuális, pénzügyi, lelki és hatalmi visszaélések), ami erodálja az Egyház hitelességét és veszélyezteti küldetésének hatékonyságát, különösen azokban a kultúrákban, amelyekben a tekintély tisztelete fontos érték.

Megfontolandó kérdések

Hogyan lehet a tekintélyt és a felelősséget úgy értelmezni és gyakorolni, hogy Isten egész népének részvételét szolgálja? A tekintély, a felelősség és a kormányzás értelmezésében és gyakorlásának

¹⁶ FERENC PÁPA, *Beszéd a Püspöki Szinódus intézménye megalapításának 50. évfordulója alkalmából*, 2015. október 17.

konkrét formáiban milyen megújulására van szükség ahhoz, hogy missziós-szinodális Egyházként növekedjünk?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

1) A II. Vatikáni Zsinat tanítása, amely szerint az Egyház élete és küldetése mindenki részvételével valósul meg, hatékonyan beépül-e a helyi Egyházak tudatába és gyakorlatába, különösen is a lelkipásztorok és a felelősségteljes funkciókat betöltők részéről? Mi az, ami elősegítheti e tanítás mélyebb tudatosítását és megbecsülését az Egyház küldetésének teljesítésében?

2) Az Egyházban vannak olyan, nem az ordo szentségéhez kötődő tekintélyi és felelősségi szerepek, amelyeket a közösség és a misszió szolgálatában a megszentelt élet intézményeiben és az apostoli élet társaságaiban, a társulásokban és a laikus mozgalmakban, az egyházi mozgalmakban és az új közösségekben stb. gyakorolnak. Miként lehet a tekintély e formáit megfelelően erősíteni és a lelkipásztorok szolgálati tekintélyéhez kapcsolva gyakorolni egy szinodális Egyházban?

3) Milyen elemeknek kell beépülniük a képzésbe az egyházi vezetők tekintélyének gyakorlását illetően? Hogyan lehet a Lélekben való beszélgetés módszerének hiteles és pontos alkalmazását ösztönözni?

4) Hogyan reformálhatók meg a szemináriumok és más képzési intézmények, hogy olyan jelölteket képezzenek a felszentelt szolgálatra, akik a tekintélyt a szinodális Egyháznak megfelelő módon gyakorolják? Hogyan kell nemzeti szinten újragondolni a *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* és a hozzá kapcsolódó dokumentumokat? Hogyan kellene átalakítani a teológiai képzési intézmények tanterveit?

5) A keresztény közösségben a klerikalizmus milyen formái élnek tovább? Továbbra is tapasztalható-e a laikus hívek és lelkipásztoraik közötti távolságtartás: mi az, ami segíthet ennek leépítésében? A hatalom és a felelősség gyakorlásának mely formáit kellene megszüntetni, mivel egy szinodális természetű Egyházban nem megfelelőek?

6) Az egyes régiókat jellemző paphiány mennyiben motivál arra, hogy megvizsgáljuk a felszentelt szolgálat, a kormányzás és a keresztény közösségben való felelősségvállalás közötti kapcsolat kérdését?

7) Mit tanulhatunk más Egyházaktól és egyházi közösségektől a hatalom és a felelősség gyakorlásának területén?

8) A tekintély és a felelősség Egyházon belüli gyakorlását minden korban befolyásolják a társadalomban uralkodó vezetési modellek és hatalomról alkotott képek. Hogyan tudatosíthatjuk ezt és hogyan gyakorolhatjuk az evangéliumi megkülönböztetést a hatalom gyakorlásának jelenlegi egyházi és társadalmi modelljét illetően?

B 3.2. Hogyan fejleszthetjük a megkülönböztetés gyakorlatát és a döntéshozatali folyamatokat hitelesen szinodális módon, a Lélek vezető szerepét tiszteletben tartva?

Szinodális Egyházként arra vagyunk hivatva, hogy közösen mérlegeljük, milyen lépéseket kell tennünk az evangelizáció feladatának teljesítése érdekében, hangsúlyozva, hogy mindenkinek joga van részt venni az Egyház életében és küldetésében, illetve bátorítva minden megkeresztelt ember pótolhatatlan hozzájárulását. Minden megkülönböztetés mögött az a vágy áll, hogy az Úr akaratát teljesítsük és hogy az imádság, az Igén való elmélkedés és a szentségek által az Ő közelségében növekedjünk, ami lehetővé teszi, hogy úgy döntsünk, ahogyan Ő döntene. Ami egy missziós-szinodális Egyházban a megkülönböztetés helyét illeti:

a) a Kontinentális Közgyűlések kifejezik azt a vágyat, hogy a közös döntéshozatali folyamatok képesek legyenek Isten egész népének hozzájárulását integrálni, különösen a megfelelő szakértelemmel rendelkezőkét, bevonva azokat is, akik különböző okokból a közösségi élet periferiájára szorultak, mint például a nők, a fiatalok, a kisebbségek tagjai, a szegények és a kirekesztettek. Ez a vágy gyakran párhuzamos az elégedetlenséggel azon hatalomgyakorlási formákkal szemben, amelyekben a döntéseket konzultáció nélkül hozzák meg;

b) a Kontinentális Közgyűlések hangot adnak az azokban élő félelmeknek is, akik a szinodális és a hierarchikus dimenzió között versengést látnak, habár mindkettő alkotó eleme az Egyháznak. Ugyanakkor ezzel ellentétes jeleket is láthatunk. Példa erre az a tapasztalat, hogy amikor egy illetékes hatóság a szinodális folyamat keretében hoz döntést, a közösség hajlandóbb lesz elfogadni annak legitimitását. Egy másik példa a tudatosság kibontakozása, vagyis hogy a közösségen belüli egészséges eszmecsere hiánya gyengíti a tekintélyt és pusztá hatalomgyakorlássá redukálja. A harmadik példa szerint olyan régiókban, ahol a papok száma nagyon alacsony, egyes egyházi feladatokat laikus hívókra bízta, akik konstruktív és nem ellenzék módjára gyakorolják azokat;

c) a konzultációs szakaszban a Lélekben való beszélgetés módszerének széles körű alkalmazása sokak számára lehetővé tette, hogy megismerjék a közösségi megkülönböztetés és a résztvevők közötti konszenzuskeresés olyan módját, amely nem söpri szőnyeg alá a konfliktusokat és nem polarizálja a vitát;

d) a vezetői és felelősségteljes tisztséget betöltők feladata, hogy kezdeményezzék, elősegítsék és kísérik a közösségi megkülönböztetés folyamatait, amelyek magukban foglalják Isten népének meghallgatását. Különösen a püspöki tekintélynek van alapvető szerepe abban, hogy e folyamatok szinodális jellegét élővé tegye és érvényesítse, valamint a folyamat során születő következtetések hitelességét megerősítse. A pásztorok felelőssége különösen is, hogy ellenőrizzék a közösségük törekvései és „Isten szavának az Egyházra bízott egyetlen szent letéteménye” (vö. DV 10) közötti kapcsolódást, vagyis hogy ezek a törekvések tekinthetőek-e úgy, mint Isten népe hitérzékének valódi kifejeződései;

e) a közösségi megkülönböztetés alkalmazhatóságának elfogadása az Egyházat minden szinten és minden szervezeti formában kihívások elé állítja. A plébániai és egyházmegyei struktúrákon túl ez a társulások, a mozgalmak és a laikusok által vezetett csoportok döntéshozatali folyamatait is érinti, amennyiben olyan intézményes mechanizmusokkal rendelkeznek, amelyek alkalmazzák például a szavazás gyakorlatát. Megkérdőjelezi azt a módot, ahogyan az Egyházhoz kapcsolódó intézmények (iskolák, egyetemek, alapítványok, kórházak, befogadó- és szociális központok stb.) döntéshozó szervei meghatározzák és megfogalmazzák működési elveiket. Végezetül pedig arra szólítja fel a megszentelt élet intézményeit és az apostoli élet társaságait, hogy karizmájuk sajátosságait és saját jogukat összekapcsolják (vö. DTC 81);

f) olyan döntéshozatali folyamatok elfogadása, amelyek tartósan alkalmazzák a közösségi megkülönböztetést, megkívánja a személyes, közösségi, kulturális és intézményi megtérést, valamint igényli a képzsbe való befektetést.

Megfontolandó kérdések

Miként tudnánk olyan döntéshozatali folyamatokat kidolgozni, amelyek nagyobb teret adnak a részvételnek, a meghallgatásnak és a közösségi megkülönböztetésnek és amelyeket az egészség szolgálataként értelmezett tekintély támogat?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

- 1) Döntéshozatali folyamatainkban biztosítunk-e teret Isten Igéjének meghallgatására? Hogyan lesz a folyamatnak a Szentlélek a főszereplője, nemcsak a szavak szintjén, hanem valóságosan is?
- 2) Hogyan járulhat hozzá az Egyház döntéshozatali folyamatainak megújításához a Lélekben való beszélgetés, amely utat nyit a közösségi megkülönböztetés dinamikájának? Hogyan „intézményesülhet” és válhat hétköznapi gyakorlattá? Milyen változtatásokra van szükség az egyházjog területén ahhoz, hogy ezt elősegítsük?
- 3) Hogyan tudjuk támogatni a közösségi megkülönböztetési folyamatok elősegítőinek szolgálatát, biztosítva, hogy az ezt végzők megfelelő képzést és kísérést kapjanak? Hogyan képezhetjük a felszentelt papokat a közösségi megkülönböztetés folyamatainak kísérésére?
- 4) Hogyan tudjuk elősegíteni, hogy a nők, a fiatalok, a kisebbségben élők és a perifériára szorultak is szót kapjanak a megkülönböztetésben és a döntéshozatali folyamatokban?
- 5) Hogyan segítheti a döntéshozatal folyamata és konkrét pillanata közötti viszony tisztázása azt, hogy világosabban elhatároljuk az egyes szakaszokban a különböző résztvevők illetékességét? Hogyan értelmezzük a közösségben a döntéshozatal és a megkülönböztetés kapcsolatát?
- 6) Hogyan lehet és kell részt venniük az Istennek szentelt férfiaknak és nőknek a helyi Egyházak döntéshozatali folyamataiban? Mit tanulhatunk tapasztalatainkból és lelkiségükből a megkülönböztetés és a döntéshozatali folyamatok tekintetében? Mit tanulhatunk a társulásoktól, mozgalmaktól és a laikusok által vezetett csoportoktól?
- 7) Hogyan kezelhetjük konstruktívan azokat a helyzeteket, amelyekben a vezetők úgy ítélik meg, hogy nem tudják megerősíteni a közösségi megkülönböztetési folyamat által levont következtetéseket és attól eltérő döntést hoznak? Hogyan kárpótolhatja az adott tekintély azokat, akik részt vettek a megkülönböztetési folyamatban?
- 8) Mit tanulhatunk a társadalomtól és a kultúrától a részvétel folyamatainak terén és ellenkezőleg, mely kulturális modellek bizonyulnak – amennyiben az Egyház átvette őket – akadálynak egy szinodálisabb Egyház építése előtt?
- 9) Mit tanulhatunk és mit fogadhatunk el más Egyházak és egyházi közösségek, valamint más vallások tapasztalataiból? Milyen, az őshonos, kisebbségi és háttérbe szorított kultúrákból származó ötletek segíthetnek döntési folyamataink újragondolásában? Milyen következtetéseket vonhatunk le a digitális világban szerzett tapasztalatokból?

B 3.3. Milyen struktúrák alakíthatóak ki egy missziós-szinodális Egyház megerősítése érdekében?

A Kontinentális Közgyűlések határozottan kifejezik azt a vágyat, hogy az eddig megtett úton megtapasztalt szinodális módszer hassa át az Egyház mindennapi életét minden szinten, akár a meglévő struktúrák – mint az egyházmegyei és plébániai lelkipásztori tanácsok, gazdasági tanácsok, egyházmegyei vagy eparchiális szinódusok – megújításával, akár újak létrehozásával. A struktúrákba való beavatkozás – ami nem kicsinyli le az Isten népén belüli viszonyok megújításának jelentőségét – idővel elengedhetetlenné válik a változások megszilárdításához. Konkrét megállapítások:

a) annak érdekében, hogy ne maradjon meg csupán a szavak szintjén és ne legyen kiszolgáltatva az egyesek jóindulatának, a misszióban a keresztségből fakadóan vállalt társfelelősségnek konkrét strukturális formákat kell öltetnie. Megfelelő intézményi keretekre van ezért szükség, valamint olyan fórumokra, ahol a közösségi megkülönböztetés rendszeresen gyakorolható. Ez nem a hatalom újraelosztásának követelését jelenti, hanem rámutatást a keresztségből fakadó társfelelősség hatékony gyakorlásának szükségességére, ami minden egyes megkeresztelt embert felruház jogokkal és kötelességekkel, amelyeket a karizmáiknak és szolgálataiknak megfelelően kell tudniuk gyakorolni;

b) mindez megkívánja, hogy a struktúráknak és intézményeknek megfelelő – átlátható, misszióközpontú és a részvétel iránt nyitott – eljárásmodjait legyenek, amelyek teret engednek a nőknek, a fiataloknak, a kisebbségek tagjainak, a szegényeknek és a perifériára szorultaknak. Ez igaz a már említett döntéshozó szervekre, amelyek szerepét meg kell erősíteni, de igaz az társulások, mozgalmak és új közösségek döntéshozó szerveire; a megszentelt élet intézményeinek és az apostoli élet társaságainak irányító szerveire (az egyes intézmények sajátos karizmájának megfelelő módon); a sokféle, gyakran a polgári jog hatálya alá tartozó intézményre, amelyek segítségével a missziós tevékenység és a keresztény közösség szolgálata megvalósul, úgymint iskolák, kórházak, egyetemek, tömegkommunikációs csatornák, befogadó- és szociális központok, kulturális központok, alapítványok stb.;

c) az átláthatóság érdekében a struktúrák, intézmények és működési mechanizmusok reformjára irányuló felhívás különösen is érvényes azokra a területekre, amelyeken leginkább jellemző a visszaélések miatti válság (szexuális, gazdasági, lelki, pszichológiai, intézményi, lelkiismereti, hatalmi, joghatósági visszaélések). A problémába gyakran beletartozik a visszaélések nem megfelelő kezelése is, ami megkérdőjelezi az egyházi struktúrák és intézmények mechanizmusait, eljárásmodjait és általános működését, valamint az ott dolgozó személyek gondolkodásmodjának helyességét. Az átláthatóságra és a közös felelősségvállalásra való törekvés félelmeket és ellenállást is szül, ezért szükség van a párbeszéd elmélyítésére, valamint minden szinten a megosztás és a párbeszéd lehetőségének megteremtésére;

d) a bizalom újjáépítéséhez a Lélekben való beszélgetés módszere különösen értékesnek bizonyul azokban a kontextusokban, amelyekben különböző okokból Isten népének tagjai között a bizalmatlanság légköre alakult ki. A Lélek hangját követő megtérés és a reform útja olyan struktúrákat és intézményeket igényel, amelyek képesek kísérni és támogatni ezt az utat. Ugyanakkor a Kontinentális Közgyűlések határozottan kifejezték azt a meggyőződést is, hogy a struktúrák önmagukban nem elegendők, hanem szükség van a gondolkodásmod megváltoztatására is, ezért a képzésre is figyelmet kell fordítani;

e) ezen túlmenően tanácsosnak tűnik lépéseket tenni az egyházjog területén is: a jelenlegi törvények a tekintélyelvre épülnek, amit szükséges a részvétel elvével kiegyensúlyozni, fontos a már meglévő intézmények szinodális irányultságának megerősítése, adott esetekben a közösségi élet szükségletei miatt új intézmények létrehozása, a jelenlegi jogszabályok hatékony alkalmazásának felügyelete.

Megfontolandó kérdések

A szinodális Egyháznak meg kell élnie a társfelelősséget és az átláthatóságot: ezek tudatosítása hogyan képezheti az intézmények, struktúrák és eljárások reformjának alapját annak érdekében, hogy a változás idővel beépüljön az Egyház életébe?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

- 1) Az egyházi struktúrák és a pasztorális módszerek milyen változása segítené elő a közös felelősségvállalás és az átláthatóság erősödését? Megfelelőek-e a meglévő struktúráink a részvétel biztosítására vagy újakra van szükség?
- 2) Hogyan járulhat hozzá az egyházjog a struktúrák és intézmények megújításához? Milyen változtatások tűnnek szükségesnek vagy a célokból következőknek?
- 3) Milyen (szellemi, teológiai, gyakorlati, szervezeti, pénzügyi, kulturális) akadályok gátolják, hogy a kánonjogban jelenleg leírt részvételi testületeket a hatékony közösségi megkülönböztetés testületeivé alakítsuk át? Milyen reformokra van szükség ahhoz, hogy hatékonyan, kreatívan és lendületesen tudják a missziót támogatni? Hogyan válhatnak nyitottabbá a nők, a fiatalok, a szegények, a migránsok, a kisebbségekhez tartozók és a különböző okokból a közösségi élet perifériájára szorultak részvételére?
- 4) Hogyan formálja át a szinodális Egyház perspektívája a megszentelt élet struktúráit és eljárásait, a laikusok egyesülésének különböző formáit és az Egyházzal kapcsolatos intézmények működését?
- 5) Az intézményi élet mely területein szükséges nagyobb átláthatóság (gazdasági és pénzügyi beszámolók, a felelős tisztségekre jelöltek kiválasztása, kinevezések stb. terén) biztosítása? Milyen eszközöket használhatunk ennek eléréséhez?
- 6) Vannak, akikben az átláthatóság erősítése, a közös konzultációs és megkülönböztetési folyamatok iránti nyitottság előrevetítése félelmet kelt. Miként nyilvánulnak meg és mire irányulnak ezek a félelmek? Hogyan lehet ezeket a félelmeket kezelni és leküzdeni?
- 7) Milyen mértékben lehet elválasztani egy intézmény tagjait és magát az intézményt? Egyéni vagy rendszerszintű a visszaélések rossz kezelésének felelőssége? A szinodális perspektíva miként járulhat hozzá egy olyan kultúra megteremtéséhez, amely a visszaélések minden formáját megakadályozza?
- 8) Mit tanulhatunk abból, ahogyan a társadalomban a polgári jog és a közintézmények igyekeznek megfelelni az átláthatóságra és az elszámoltathatóságra vonatkozó igényeknek (hatáskörök szétválasztása, független felügyeleti szervek kialakítása, bizonyos eljárások kötelező nyilvánosságra hozása, a kinevezések időtartamának korlátozása stb.)?
- 9) Mit tanulhatunk más Egyházak és egyházi közösségek tapasztalataiból a struktúrák és intézmények szinodális stílusú működtetésével kapcsolatban?

B 3.4 Hogyan alakíthatóak ki a szinodalitás és a kollegialitás olyan fórumai, amelyek a helyi Egyházak csoportjait is bevonják?

A szinodális folyamat első szakasza hangsúlyozta a különböző helyi Egyházakban működő szinodális és kollegiális testületek, vagyis a keleti hierarchikus struktúrák és a latin Egyházban a Püspöki Konferenciák (vö. PE I,7) szerepét, amelyek a kontinentális szakasz során példát mutattak a szinodalitásra és kollegialitásra. Az egyes fázisokban kidolgozott dokumentumok hangsúlyozzák, hogy a helyi Egyházakban Isten népének megkérdezése, valamint a megkülönböztetés alkalmi a Lélekre hallgatás valódi tapasztalatát jelentették azért, hogy a résztvevők figyelemmel fordultak egymás felé. Ebből a gazdag tapasztalatból olyan felismerésekre juthatunk, amelyek segíthetnek egy egyre inkább szinodális Egyház építésében:

a) a szinodális folyamat „a közösség dinamikájává válhat, amely minden egyházi döntést inspirál”,¹⁷ mert valóban minden résztvevő – Isten népe, a Püspöki Kollégium, Róma püspöke – saját funkciójának megfelelően vesz részt benne. Ahogy zajlottak a Szinódus szakaszai, okafogyottá vált az a félelem, hogy az Isten népével való konzultáció a pásztori szolgálat meggyengüléséhez vezetne. Éppen ellenkezőleg, a konzultáció azért volt lehetséges, mert minden egyes helyi egyházban kezdeményezte a püspök, aki az adott közösségben „az egység látható elve és alapja” (LG 23). Ezt követően a keleti hierarchikus struktúrákban és a püspöki konferenciákban a főpásztorok a helyi Egyházakból érkező megállapításokat mérlegelve folytatták le a kollegiális megkülönböztetést, így a szinodális folyamat elősegítette a püspöki kollegialitás valódi gyakorlását egy teljesen szinodális Egyházban;

b) a szinodalitás és a kollegialitás gyakorlásának kérdése megújított teológiai és kánonjogi reflexiót igényel a helyi Egyházak olyan csoportjai esetében – kezdve a Püspöki Konferenciákkal –, amelyeket közös lelki, liturgikus és fegyelmi hagyományok, földrajzi viszonyok és kulturális örökség összessége jellemez. Bennük „a *communio Episcoporum* a *communio Ecclesiae* szolgálatában megalapozott *communio fidelium*ban fejeződik ki” (PE I,7).

c) az *Evangelii gaudium*ban felbukkan ennek megalapozása: „nem helyénvaló, hogy a pápa helyettesítse a helyi Püspöki Konferenciákat mindazon problémák megítélésében, melyek az ő területükön mutatkoznak. Ebben az értelemben úgy érzem, hogy egyfajta üdvös »decentralizáció« irányában kell előrehaladni” (EG 16). A Szentatya a Püspöki Szinódus megalapításának 50. évfordulója alkalmából pontosította, hogy a szinodalitás nemcsak a helyi Egyházak és az egyetemes Egyház szintjét érinti, hanem az Egyházak csoportosulásainak szintjét is, mint például az egyháztartományok és egyházi régiók, a helyi zsinatok és különösen a Püspöki Konferenciák szintjét: „El kell gondolkodnunk azon, hogyan lehetne ezeken a szervezeteken keresztül jobban érvényre juttatni a kollegialitást, akár az ősi egyházi szervezet bizonyos aspektusainak integrálásával és aktualizálásával”.

¹⁸

Megfontolandó kérdések

Az eddigi szinodusi tapasztalatok fényében miként tud jobban kifejezésre jutni a szinodalitás a helyi Egyházak csoportjait tömörítő intézményekben és azokon keresztül – mint például a Keleti Katolikus Egyházak Püspöki Szinódusai és a hierarchák tanácsai, a Püspöki Konferenciák és a kontinentális gyűlések –, egy olyan missziós perspektívában, amely „konkrét jogkörök alanyaként értelmezné azokat, beleértve ebbe egy bizonyos hiteles tanításbeli tekintélyt is” (EG 32)?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

1) A Lélek meghallgatásának az egymásra figyelésen keresztül megvalósuló szinodális dinamikája a leginkább gyakorolható útja a püspöki kollegialitás tettekre váltásának egy teljesen szinodális Egyházban. A szinodális folyamat tapasztalataira építve:

a) Miként tehetjük Isten népének meghallgatását az egyházi élet valamennyi szintjén az Egyház döntéshozatali folyamatainak hétköznapi és megszokott módjává?

¹⁷ Uo.

¹⁸ Uo.

- b) Hogyan valósíthatjuk meg Isten népének meghallgatását a helyi Egyházakban? Különösen is: a részvételi testületeket miként lehet úgy fejleszteni, hogy a meghallgatás és a megkülönböztetés hatékony fórumai legyenek?
- c) Hogyan gondolhatjuk át a Keleti Katolikus Egyházak püspöki testületeinek és a Püspöki Konferenciáknak a döntéshozatali folyamatait, az Isten népe meghallgatásának helyi szintű gyakorlataiból kiindulva?
- d) Hogyan integrálhatóak a kontinentális szintű tapasztalatok az egyházjogba?

2) Mivel a helyi Egyházakkal való konzultáció Isten népe meghallgatásának hatékony módja, a lelkipásztorok által végzett megkülönböztetés olyan kollegiális cselekvés, amely tekintéllyel erősítheti meg azt, amit a Lélek a hívők hitérzéke által az Egyháznak mond:

- a) Milyen fokú tanítói tekintélyt tulajdoníthatunk a Püspöki Konferenciák körében lezajló megkülönböztetésnek? Hogyan szabályozzák ezt püspöki testületeik tekintetében a Keleti Katolikus Egyházak?
- b) Milyen fokú tanítói tekintélyt tulajdoníthatunk a Kontinentális Közgyűléseken, illetve a Püspöki Konferenciákat kontinentális vagy nemzetközi szinten tömörítő testületek körében zajló megkülönböztetésnek?
- c) Milyen szerepet tölt be Róma püspöke ezekben az egyházi csoportokat érintő folyamatokban és milyen módon gyakorolhatja ezt?

3) Az ősegyházi rend mely elemeit kell kiegészíteni és aktualizálni ahhoz, hogy a keleti hierarchikus struktúrák, a Püspöki Konferenciák és a Kontinentális Közgyűlések a szinodalitás és a kollegialitás hatékony példái legyenek?

4) A II. Vatikáni Zsinat tanítása szerint az egész Egyház és annak minden tagja részese az ajándékok kölcsönös megosztásának (vö. LG 13):

- a) Milyen értékkel bírhatnak egy egyetemes zsinatnak, egy részleges zsinatnak vagy egy egyházmegyei szinódusnak a tanácskozásai más Egyházak számára?
- b) Milyen felismerésekre juthat a latin Egyház a Keleti Katolikus Egyházak gazdag szinodális tapasztalatai alapján?
- c) Milyen mértékben kötelezheti Róma püspökét a helyi Egyházak több csoportjának (részleges zsinatok, Püspöki Konferenciák stb.) valamely kérdésben való egyetértése arra, hogy az egyetemes Egyház szintjén foglalkozzon vele?
- d) Hogyan kell gyakorolnia Róma püspökének az egység rábízott szolgálatát, miközben a helyi szinteknek különböző irányvonalakat kell követniük? Milyen mozgástere van az irányvonalak sokféleségének a különböző régiók között?

5) Mit tanulhatunk más Egyházak és egyházi közösségek tapasztalataiból a helyi Egyházakban a kollegialitás és szinodalitás gyakorlása érdekében létrehozott csoportokra vonatkozóan?

B 3.5. Hogyan lehet a Szinódus intézményét megerősíteni, hogy egy teljesen szinodális Egyházban a püspöki kollegialitás kifejezője legyen?

Szent VI. Pál pápa az *Apostolica sollicitudo* kezdetű motu proprioval (1965. szeptember 15.) megalapította a szinódus intézményét mint „az egyetemes Egyház állandó püspöki tanácsát”. Ezzel teljesítette a Zsinati Közgyűlés azon kérését, hogy az Egyházért való felelősségvállalásban biztosított legyen a püspökök részvétele, leszögezve, hogy „ez a szinódus [...] mint minden emberi intézmény, az idő múlásával tökéletesíthető”. Ferenc pápa az *Episcopalis communio* apostoli konstitúcióval (2018. szeptember 15.) ehhez a reménybeli „tökéletesedéshez” járult hozzá, amikor a szinódust a püspökök gyűlésének eseményéből egy szakaszosan kibontakozó, meghallgatásra irányuló folyamattá változtatta (vö. 4. cikkely), amelyben az egész Egyház és az Egyházban mindenki – Isten népe, a Püspöki Kollégium, Róma püspöke – minél teljesebb mértékben részt vesz.

a) a 2021–2024-es Szinódus világosan igazolja, hogy a szinodális folyamat a legmegfelelőbb kontextus a primátus, a kollegialitás és a szinodalitás integrált gyakorlására – ezek elidegeníthetetlen elemei egy olyan Egyháznak, amelyben minden tag a legjobb képességei szerint látja el sajátos funkcióját és érvényesül a szinergiahatás;

b) Róma püspökének a feladata, hogy az Egyházat a Szinódusra mint az egyetemes Egyház közgyűlésére összehívja, valamint a kapcsolódó szinodális folyamatot elindítsa, kísérelje és lezárja. Ez az előjog őt illeti meg, aki „örök és látható princípiuma és alapja mind a püspökök, mind a hívők sokasága egységének” (LG 23);

c) mivel „az egyes püspökök viszont az egység látható princípiumai és alapjai a részegyházakban [...] bennük és belőlük áll az egy és egyetlen katolikus Egyház” (LG 23), minden megyéspüspöknek feladata, hogy Egyházában kezdeményezze, kísérelje és lezárja Isten népének konzultációját. A püspökök, részt vállalva az egyetemes Egyházzal való gondoskodásban (vö. LG 23) felelősek azért is, hogy együttműködjenek azon egyházmegyék feletti testületekben, amelyekben a szinodalitás és a kollegialitás gyakorlása történik, ily módon töltve be a püspöki hivatalhoz tartozó egyházi megkülönböztetés funkcióját;

d) bár ezek a szervek nem a teljes püspöki testületet tömörítik, a kereteik között a főpásztorok által végzett megkülönböztetés kollegiális jelleget ölt. A püspöki gyűléseknek ugyanis az a feladatuk a szinodális folyamatban, hogy megvizsgálják a helyi Egyházakban folytatott konzultációk eredményeit, amelyekben Isten népe hitérzéke megnyilvánul. Hogyan is tudná egy nem kollegiális aktus megkülönböztetni, mit mond a Lélek az Egyháznak Isten népének összességén keresztül, amely „a hitben nem tévedhet” (LG12)?

e) az eddigi tapasztalatok megmutatják, hogy egy szinodális Egyházban hogyan fejleszthető ki a kollegialitás hatékony gyakorlása. Bár a megkülönböztetés cselekedete elsősorban „azoké, akik az Egyház élén állnak” (LG 12), a vizsgálandó kérdéseket Isten népe hozzájárulásának köszönhetően a Kontinentális Közgyűlések mélyítették el.

Megfontolandó kérdés

Hogyan kellene az egyház szinodalitása, a püspöki kollegialitás és a péteri primátus között fennálló dinamikus és oda-vissza ható kapcsolat fényében tökéletesíteni a Szinódus intézményét, hogy a szinodalitás gyakorlásának biztos és garantált terévé váljon, amely mindenki – Isten népe, a Püspöki Kollégium és Róma püspöke – számára teljes részvételt biztosít, tiszteletben tartva minden egyesük sajátos funkcióját? Hogyan kell értékelnünk a részvétel kiterjesztésének kísérletét a „nem püspökök” egy csoportjára a Püspöki Szinódus XVI. Rendes Közgyűlésének első ülészakán (2023 októberében)?

Javaslatok az imádsághoz és az előkészítő elmélkedéshez

1) A szinodális folyamat az Egyházba „bevezeti a közösség dinamizmusát, amely minden egyházi döntést inspirál”.¹⁹

- a) Hogyan válhat ez a dinamizmus szokásos eljárásmóddá az egyházi élet minden szintjén?
- b) Hogyan illeszkedik ebbe a tekintély elve?
- c) Hogyan befolyásolja a szinodális folyamat az egyházi tekintély értelmezését különböző szinteken – beleértve Róma püspökét is?

2) A szinodális folyamat első szakasza a résztől az egyetemes felé való haladást valósította meg, először a helyi Egyházakban az Isten népével való konzultációban, majd az ezt követő megkülönböztetéssel a keleti hierarchikus struktúrákban és a Püspöki Konferenciákon, végül pedig a kontinentális gyűléseken:

- a) Hogyan biztosíthatjuk, hogy a konzultáció valóban megragadja az adott helyi Egyházban élő hívők hitérzékének megnyilvánulását?
- b) Hogyan lehet megerősíteni a keleti hierarchikus struktúrákban, a Püspöki Konferenciákon és a kontinentális gyűléseken „Isten népének *sensus fideije* és a pásztorok tanítói funkciója közötti gyümölcsöző kapcsolatot” (DP 14)?
- c) Mennyire kívánatos, hogy Isten népének képzett tagjai képviseltesék magukat a Püspöki Konferenciák ülésein, valamint a kontinentális gyűléseken?
- d) Milyen szerepet játszhatnak az olyan állandó egyházi testületek, amelyek tagsága nem kizárólag püspökökből áll – mint például az Amazonas-régióban nemrégiben létrehozott Egyházi Konferencia?

3) A szinodális út második szakasza a Rómába összehívott püspöki közgyűlésen az egyetemességét fejezi ki az Egyháznak, amely meg akarja hallatni, mit mond a Lélek Isten népének:

- a) Ez a püspöki közgyűlés hogyan illeszkedik a szinodális folyamatba?
- b) Hogyan valósítja meg a folytonosságot a szinodális folyamat első fázisával? Elegendő-e erre, hogy a képzett hívők is képviseltetik magukat?
- c) Hogyan jellemezhetőek és milyen értékkel bírnak a Püspöki Konferenciák gyűlésein és a kontinentális gyűléseken született megkülönböztetések?

4) A harmadik szakaszban a Szinodusi Közgyűlés végrehajtásra visszaadja a született eredményeket a helyi Egyházaknak: hogyan segíthetjük elő, hogy az egy Egyház egyetemes és helyi szintjei közötti „kölcsonös egymásbafoglaltság” teljesen megvalósuljon?

¹⁹ Uo.